

MÜÜRILEHT

NÜÜDISKULTUURI HÄÄLEKANDJA

SAJA KAHEKÜMNE ÜHEKSAS NUMBER : MAI 2023

HIND 2.80€

#129 : KIRJUTAMINE

IGA FESTIVAL SAAB ÜKSKORD LÄBI

Maikuu näeme Eestimaal enda ümber tavapärasest rohkem kirjandust – juba järgmisel esmaspäeval stardib Tartus nädalalikkune Prima Vista kirjandusfestival, kuu lõpus jõuab aga järg pealinna, kus kinnitab viieks päevaks kanda festival Head-Read. Niisiis paistab, et kui üldse millalgi, siis maikuu võib olla lihtne järeldada, nagu oleks meie kirjandusmaastikul kõik hästi, autorid ja teosed kenasti fookuses, kultuurirahvas rõõmus ja toidetud. Põhjust tähistamiseks – ehk isegi murede unustamiseks – ju on ja seda tasubki teha, igal võimalusel, tähistame meiegi selle numbriga kirjutamist ja kirjandust.

Aga pidupäevale kui niisugusele on teatavasti omane ajutus. Iga festival, ükskõik kui tore ja inspireeriv, saab ükskord läbi ja võib ilmneda, et järgnev argipäev on sama hall ja murelik kui eelnevgi. Nagu rääkis mulle selle lehenumbri persooniintervjuus **Igor Kotjuh**: „[Ü]hest küljest on meil eesti kirjanduse päev lausa lipupäevana välja kuulutatud, aga teisalt on kirjanikud mures oma argielu pärast.” See intervjuu saigi tavatult tõsine, nukkergi, aga ütlen endale, et see on vajalik – ilustamise ja klaas-pooltäis-mõtlemisega tegeleme niikuinii pidevalt, paiguti vist lausa oma vaimse tervise ärapietamiseks.

Kui tänava jaanuaris ilmnes, et kultuuriministeerium leidis ootamatult *peaaegu miljon eurot* erakorralist raha teatrisfäärile (mis ju tervikuna on päris mitme teise kultuurivaldkonna poolt vaadatuna niigi ebaproportsionaalselt suurema püsirahastusega), hakkasid liikuma väga põnevad asjad, mille tulemusel leidis ministeerium paar nädalat hiljem EKKMile äkitsi katuse parandamiseks 20 000 eurot. Sümpomaatiline on aga see, et käima lükatid asjad tookord ikkagi sellesama teatridvaldkonna enda seest – mäletatavasti tegi seda Kinoteater, kes oma tegevustoetusest 10 000 eurot EKKMile andis. Fakt on, et sellist raputust oli sel hetkel vaja. Ühelt poolt oleks küllap meile kõigile vahel tarvilik vaadata korraks enda mätta otsast kaugemale, tehagi mõni siiras žest, kui see on meie võimuses. Aga teisalt ilmnes siin teravalt, et häält saavad teha need, kel hääl on.

Jah, see oli lõpuks laias laastus n-ö õnneliku lõpuga lugu (vähe-malt üht konkreetset katust silmas pidades). Samas on see selgesti vaid jäämäe veepealne lapike. Meie kultuurimaastikul on *nii palju* asutusi ja ettevõtmisi, mis pörkavad pidevalt lihtsa ja tõhusa mantra „raha ei ole, raha ei ole, raha ei ole” vastu, ja kui nad samas näevad, et teisele valdkonnale (kus häälend on kõlavamad) seda ikka üha leitakse, signaliseeritakse neile ju pidevalt seda, et raha ikkagi oli ja on – lihtsalt mitte teile.

Eks seda häält saab küllap ka treenida, kuigi see võib olla inimlikult keeruline – mitte internali-seerida pidevat väljastpoolt tulev signaali. Olen viimastel aastatel rõõmuga jälginud, kuidas kirjarahvaski on hakanud rohkem häält tegema, küll laenuhüvitiste suu-rendamiseks, küll vabakutseliste olukorra üldisemalt fookusesse tõstmiseks, aga ometi on siingi veel väga palju teha. Tsiteerides taas Kotjuhi: „Küsimus on selles, et asjad ei liigu edasi, kui neil pole riigi heakskiitu. [...] See tähendab, et sellal, kui Värske Rõhk otsib proosa-toimetajat või Müürileht kultuuritoimetajat, ei leia me ühtegi kuulutust, kus mõni venekeelne kultuuriväljaanne otsiks sellist inimest. Sel lihtsal põhjusel, et meil ei ole taolist väljaannet.”

Tõepoolest, väljaanne Raduga suleti 2006. aastal, Võõgorod aastal 2019, õhinapõhisematest näiteks subkultuursema suunitlusega portaal ПЛЮГ küll nominaalselt eksisteerib, aga uut sisu tekib sinna harva (sellest aastast seda ei paistagi), samuti on lood Eesti venekeelsele kirjandusele keskendunud e-ajakirjaga Oblaka. Nõnda on see koht juba mõnda aega tühjana seisnud. Neid näiteid on väljal muidugi palju rohkem, ka viimastest ajast: Eesti Kirjanike Liidu (ja üleüldse loomeliitude) rahastuse küsimus, Tallinna Ülikooli akadeemilise raamatukogu koondamislaaine... Kui juba suured ja väarikad institutsioonid peavad virelema, kuidas siis üldse midagi uut ja värsket – mis on kultuurile hädavajalik – sellesse pilti võiks lisanduda?

Loomulikult on igasugune entusiasm ja sisemine põlemine kultuuri tegemise eeltingimus, aga see ei tohi olla ainus eeldus. Pelgalt tegemise rõõmusest saab teha – ja tehaksegi – asju teinekord päris arvestatava aja vältel, aga mitte lõputult. Mäletan veel isegi pikka ja väsitavat perioodi, kui Müürileht iga kuu järgmiste numbrite väljaandmiseks rahastust pidi otsima ja polnud mingit kindlust, et leht üldse püsima jääb. Nukker on mõelda, kui paljud väärt inimesed lihtsalt enne ära väsisid – nagu oleks see võinud juhtuda ju ka meiega.

Maia Tammjärv, kirjandus- ja teadustoimetaja

Foto: Heikki Les

Esikaanel Igor Kotjuh. Foto: Iris Kivisalu

Müürileht on keskkonnasõbralik trükitis, mille tootmisprotsessis on kulutatud vähe energiat, kasutatud minimaalselt keskkonda saastavaid kemikaale ning arvestatud maailma metsade keskkonnasõbraliku, sotsiaalselt õiglase ja majanduslikult elujõulise majandamisega.

TOIMETUS

Aleksander Tsapov
Henri Kõiv
Mariliis Mõttus
Maia Tammjärv
Sanna Kartau
Pille Sepp
Tanel Mütt

peatoimetaja
tegev- ja sotsiaaliatoimetaja
elustiili- ja muusikatoimetaja
kirjandus- ja teadustoimetaja
kultuuritoimetaja
keeletõimetaja
müügi- ja reklaamijuht

aleksander@muurileht.ee
henri@muurileht.ee
mariliis@muurileht.ee
maia@muurileht.ee
sanna@muurileht.ee
pille@muurileht.ee
tanel@muurileht.ee

Makett/kujundus
Illustraatorid

Madis Katz
Andrei Kedrin, Ann Pajuväli, Ave Taavet, Jaan Paviuk, Jaan Rõõmus, Liisa Kruusmägi, Lilian Hiob, Martin Eelma Nadezda Andrejeva, Stella Salumaa, Vahram Muradyan, Alana Proosa, Ken Mürk, Renee Altrov, Tõnu Tunnel

Fotograafid

KOLLEGIUM: GUSTAV KALM, PIRET KARRO, MARGUS KIIS, KEITI KLJAVIN, AHTO KÜLVET, KAISA LING, ELLEN MACKAY, SILLE PIHLAK, BERK VAHER, KEIU VIRRO

VÄLJAANDJA: SA KULTUURILEHT

TOETAB KULTUURIMINISTEERIUM

TRÜKK: PRINTALL · TIRAAZ: 4500

JÄLGI MEID

@Muurileht

SAADA MEILE

Uudiseid ja pressiteateid: uudised@muurileht.ee
Kirju, heliplaate, raamatuid ja muid väljaandeid Müürilehe aadressile Voorimehe 9, 10146 Tallinn
Müürilehele pakke saates palume märkida aadressaadiks kindlasti „Müürileht”.

KAASAUTORLUSEST

Müürileht ootab kaastõid, milles on ajakohased ideed ja nende veenvad põhjendused; mis on kirjutatud loetavas eesti, vene või inglise keeles; milles ei leidu arutut idiootsust, vaid troonib silmapaistev mõtteselgus. Palavalt oodatud on artiklid ühiskonna, kultuuri, teaduse ja laiemalt elu kohta. Toimetus jätab endale – iseenesest mõista – õiguse valida, millised tekstid avaldatakse. Aga kuna määrav ei ole ainult tekst, on tervitatud ka illustratsioonid, fotod, koomiks, plakatid ja muud ajaleheformaati sobivad väljendusvormid! Kaastööga seoses võta ühendust mõne meie toimetajaga.

TOETA MÜÜRILEHE VÄLJAANDMIST

Telli Müürileht püsilepinguga 1.80 € eest kuus: tellimine.ee/muurileht
Reklaami Müürilehes: muurileht.ee/reklaam

INFO TELLIJATELE

Müürilehe levi korraldab Express Post. Kui värske leht õigel ajal kohale ei jõua, siis võta ühendust Express Posti klienditeeninduskeskusega telefonil (+372) 617 7717 või kirjuta aadressil tellimine@expresspost.ee.

SISUKORD

KIRJUTAMINE

PERSOON

Intervjuu Igor Kotjuhiga –
Maia Tammjärv [5–8]

ZEN

Kirjutamisest ja kehast –
Berit Kaschan [10–11]

SEKS

Sekstimine – *murca* [12–13]

KIRJANDUS

Minu tüvitekid – *Sanna Kartau* [14–15]

Autor kriitikast – *Elo Viiding* [18]

Kriitik kriitikast – *Maia Tammjärv* [19]

ESSEE

Täiuslikust lausest – *Jan Kaus* [16–17]

TÜPOGRAAFIA

Fondiloomest – *Maria Muuk* [20]

VISUAALKULTUUR

Emoji-poeetika – *Sanna Kartau* [12]

MUUSIKA

Eestikeelne muusika on *cringe* –
Kaisa Kuslapuu [22]

KESKKOND

AKTIVISM

Aktivisti ankeet: Kerly Ilves [23]

Roheline päevaraamat – *Maris Pedaja* [23]

KULTUUR

ARVUSTUSED

„Isamaa ja emakeele vahel. Etüüde Eesti venekeelsest nüüdiskirjandusest” –
Maia Tammjärv [25]

Näitus „Hüvasti, Ida! Hüvasti, Narcissus!” –
Bohdana Korohod [25]

Ilja Prozorovi „D train. Roheline piinapink” –
Ave Taavet [26]

Uued plaadid [35]

KIRJANDUS

Kiirkohting: Jenny Erpenbeck –
Hella Liira [27]

ELUKESKKOND

Intervjuu Bayo Akomolafega –
Aleksander Tsapov [28–29]

MUUSIKA

Peosarjast Shelter – *Mariliis Mõttus* [30]

DISAIN

Aeglase disaini vastuhakk – *Triin Jerlei* ja
Maria Pukk [32–33]

SKEENE

DJ-ankeet: ANGÉ [34]

Tõukejõud: Timo Tali [34]

PROOSA

Nartsissistlik haav – *Piret Jaaks* [36–37]

Untitled-11

Ära jumala eest loe,
see pole kirjandus, ei mingi
luule,
võib-olla iri paariatele, et olge mõnuga tühistatud,
lausa tühjus.
Ei lubakski ju soed
olla rohkem kui susi,
seega – *fuck it*,
ma olen maa,
tuisk
ja nagu üks joodik põrgus ütles,
eikeegi.

Kuskil juhuslikus elav,
kole inte'ligentne ning ilus,
pavana dressides tõuk ja teras,
keda mingi *piip-piip-piip* dreinib
ja mingi *fuckng*
kade
lõust
kummitab.
Piab, raisk, pisendama end, näitlema, kurat, see pole mina,
ma olen tühi kapuuts ja grafiti, mis on tegemata, t...a!

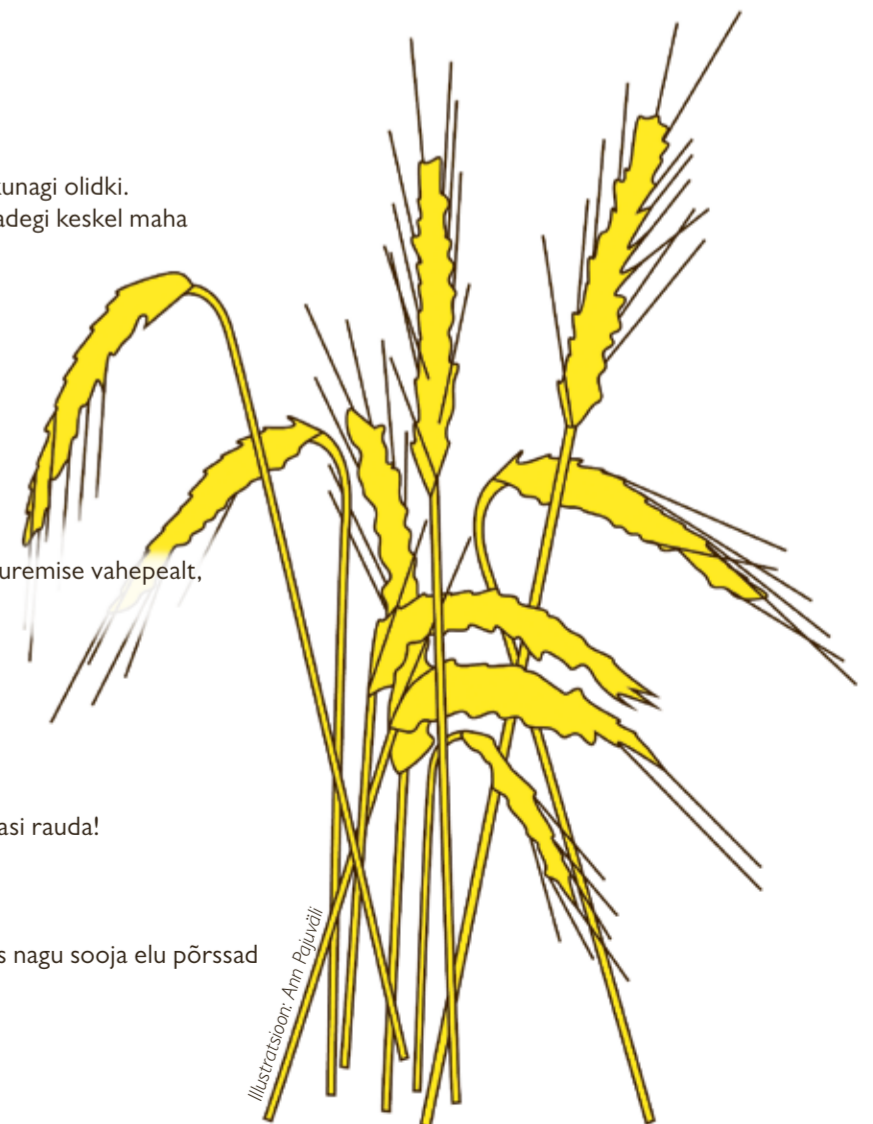
On maailm
ja super-
tallinn,
nagu rehetuba ja restoran, rästik ja riik, need kaks kunagi kokku ei saagi
ja miskit tos asjas ei muutu.
Tulid bolševikud jt kapitalistid,
kapitalistid jt keskistid,
vahet pole, need laisad alati tulevad, võõpavad kõik üle, vahetavad mundrid välja ja liputavad
enda lippe.
Sute silmad
aga sätendavad
raielangi servas
ja näevad
kõike
läbi.
Sõda on nende see harvester, mis tungib peale nagu tank,
nagu sihilik rumalus,
nagu vetsupaberirahva õõnes headus ja armastus,
nagu aeglane
deporteerimine.
Okupatsioon, raisk,
ei saagi läbi!
Ei kuskil,
ei kelleski,
ei poeedis,
ei punkaris
ega vabadusvõitlejaski,
tolles, kes ei taha, aga ikkagi nagu on
supermarket, kilekott, auto, mobla, kiirtee, korter,
fuckng konserveeritud vabadus
ja lõpuks veel suurem kollaborant, kui need teised kunagi olidki.
Sestap vana ma panigi rukki veel ärikate ja lageraiskadegi keskel maha
ja koristas koos minuga lõikuskuul.
Tema seda jama ei uskund,
ei usu enam minagi, seega
fuck da divide et impera,
fuck da fuck da politics!
Akropol juba ammu pudiseb,
aga tema müürid on ikka veel vasta nina.
Aga mis seal's ikka,
andke rahvale tsirkust ja leiba,
andke rahvale feissarit ja telo!
No vaata neid plikse ja poisse kuskilt šoppamise ja suremise vahepealt,
kes kõndideski telefonis istuvad...

Oh kurat,
sõda tõesti ei kao,
üksnes muutub ühest olekust teise, seega
hävitajatele häda,
vallutajatele valu,
las kadestajad, raisk, kadestavad end surnuks!
Ja need viis kuuli selga ka, tead, tõmmaku, raisk, tagasi rauda!
Kui saaks, oleks pohhuist,
pohhuist, pohhuist,
aga tead,
need lõhki valetatud lapsed seal bussikuse ees karjas nagu sooja elu pörssad
ei lähe kohe üldse meelest.
Nende õrnisairas hiiresilms
vaataks nagu vastu
Jumal.

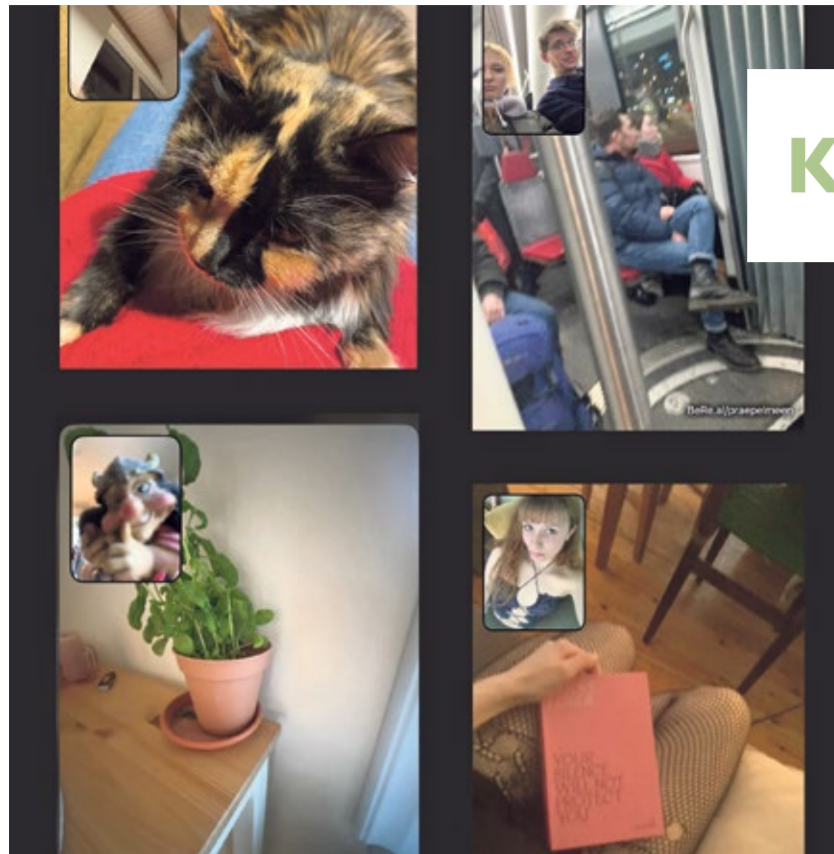
LUULE
MARTIN VABAT

Foto: erakogu

Martin Vabat on... kurat
teab mis. Mittekirjanik, keele-
hunt, iseenda tõlkija ja rüh-
mituse Dropdeadjealousy!
looja. Liikmed: pärismaalased
jt riigireeturid. Programm:
minge kõik metsa! Vabat just
käis. Rinde! Jooksis läbi riigi,
s.t parasjagu tehtava lageraie.
Piip-piip-piip!

Illustratsioon: Ann Pajuväli

KADUVIK BEREAL

Ilustatud visuaalidega üle küllastatud noored sotsiaalmeedia kasutajad jooksid tormi prantslaste 2020. aastal loodud rakenduse BeReal. Selle toimetehhanism on lihtne: kõik kasutajad saavad juhuslikul ajahetkel märguande, et neil on kaks minutit aega, et teha samal ajal oma esi- ja tagakaamera foto ning see üles laadida. Alles pärast enda piltide jagamist pääseb kasutaja ligi oma sõprade piltidele. Tulemuseks on jagatud argisus – ilustamata, banaalsed vaated inimeste igapäevaelust ja normaalse ilmeaga paled.

Nüüdseks hakkab selgeks saama, et pildid arvutiekraanidest ja tühjade nõudega kaetud kirjutuslaudadest ei kütkesta igavesti. Nii The New York Times kui ka The Verge raporteerivad, et rakenduse populaarsus on märkimisväärses kahanemistrendis. Ka popkultuuril silma peal hoides ei tundu BeReal eriti relevantne olevat. Arusaadav, väike reaalsusdoos võib mõnus olla, aga ainult hallis meres pikalt supelda ei viitsi. „Suvalise hetke“ tüüpi dokumentalistika ei suuda võistelda värvilise „tegelikkusega“, mida filtritest ja liitreaalsuse lisadest kubisevad rakendused võimaldavad luua.

KÜMME KÜSIMUST ERIALAVALIKU TEGEMISEKS

Küsis **Tiina Saar-Veelmaa**, tööõnne uurija ja psühholoog

Foto: Triin Maasik

1. Kui selles, mis mängisid koolieelikuna, peituks vihje sinu tulevase eriala kohta, siis mis see oleks?
2. Mis ained sulle koolis päriselt meeldisid? Miks?
3. Mis hariduse on saanud inimesed, keda pead enda iidoliteks?
4. Kui oleksid õppejõud, siis mis ainet sooviksid ise teistele õpetada? Miks?
5. Kui sul poleks geograafilisi, rahalisi, oskusteadmistega seotud piire, siis mis erialade uurimist ja proovimist kaaluksid? Pane kirja vähemalt viis ja uuri, kus neid õppida saab.
6. Mille eest tahaksid, et sulle kunagi Nobeli rahuauhind antaks?
7. Milliste sõnadega alustaksid oma 95. juubeli kõnet eeldusel, et su valikud on tõeliselt rõõmu pakkunud?
8. Mis filosoofiline mõtetera sobiks kirjeldama seda, mida arvad enesearengust?
9. Mis on mõjusaim kompliment, mille oled saanud oma võimete kohta?
10. Mida soovitaks sul õppima minna inimese, kellest kõige enam lugu pead?

@MUURILEHT KÜSIB

KUIDAS ELLU VEIDI ROHKEM KAOST TUUA?

Tõmba endale ligi vaid teisi kaootilisi inimesi

Tee plaan ja siis hüla see

Hakka freelance turundajaks

Anna inimestele suurel hulgal lubadusi, mida sa täita ei saa

Hakka deitima

Grindr

Termodünaamika

Ultimate kaos on lapse saamine

Unusta minimalism, ülista kaootilisust

Joobu absurduselt ja selle võlust

Jäta telefon koju või laadimata

KUS TÖÖTAD?

KAADRIS

IGOR KOTJUH: „MA EI OSKA ELADA“

Üldisest ühiskondlikust lahtiühendatusest, kirjanduse vähenevast mõjust ja nähtavusest, loomeinimeste elutingimustest, Eesti venekeelse kirjanduse olukorrast, kaotatud põlvkonnast ja selle kõige kohal kummitavast klaaslaest.

Intervjuu Igor Kotjuhiga. Küsis **Maia Tammjärv**, pildistas **Iris Kivisalu**

Meie jutujamine algab väikese – või ka üsna suure – apsakaga, nimelt on Igorile kuidagi meelde jäänud, et kohtume Tallinna Keskraamatukogu rõdusaalis ühel esmaspäeval kell neli, kuigi tegelikult oleme kokku leppinud kohtumise kella kolmeks. Punktipealt 15.31 Igor siiski saabub, natuke küll hingetuna. Nõnda paistab esmalt, et meil on jutujamiseks jäänud vaid tund aega, minul aga on ette valmistatud kaheksa A4 küsimusi... Õnneks selgub peagi, et Igoril tegelikult nii kiire ei olegi, kui esmalt tundus, ja ka see, et suuremat osa mu valmis mõeldud küsimustest ei lähegi tarvis.

Kui veebruaris sind kirjandussaatesse „Gogol“ kutsusime, ütlesid meile ära huvitava põhjendusega, nimelt et mõtled viimastel aastatel üha enam sel- lele, et kirjandus on peaaegu tähtsusetu. See pole vist kõige tavalisem mõte, mida kirjaniku käest kuulda. Kas tahaksid sellest natukene pikemalt rääkida?

See kutse tuli ajal, mil kultuurkapital oli valinud mu luulekogu „Sireenid ja sähvatused“ aasta kuue parima luulekogu sekka. Meie kirjanduselu on olnud viimastel aastatel sügavas kriisis – sisuliselt, korralduslikult, majanduslikult. Leidsin, et selle taustal pole kohane juubeldada isikliku saavutuse üle. Sellega justkui näitaksin, et probleemi pole.

See on üldse lai teema, koosneb mitmest osast. Kindlasti meie kiirused ja elutempo on tõusnud ja mingis mõttes on toimunud teatav atomiseerumine – inimesed kui automid tormavad sinna ja tänna, vahel põrkuvad ja lendavad siis jälle laiali, selles olukorras on peaaegu võimatu tabada mingisugust sünergia. Kui mõelda sellele, milline oli kirjanduselu nullindatel ja milline ta on praegu, siis ma arvan, et pilt on märgatavalt muutunud. Me ei leia kirjandust näiteks päeva- lehtedest.

Ilukirjandust?

Mitte ainult, kirjandust kui sellist – kriitikat, intervjuusid kirjanikega jne. Kirjandus kui tänapäeva tukssoon.

Leiab ikka...

Hoopis vähem. Märgatavalt vähem. Kui mõtleme, kuidas moodi nägid Postimehe, Päevalehe, Eesti Ekspres- si kirjandusküljed välja nullindatel ja millised nad on praegu, siis olukord on väga erinev. Selle kohta on tehtud ka uurimistöid. Klikiastu erameedia ei jõua pidada kirjanduskülge üleval samas mahus nagu enne.

Kas nullindad on mingi ideaal või lihtsalt aeg, kui sina kirjandusse tulid?

Ei ole ideaal, vaid võimalus võrrelda – kui palju arvustusi kirjutati ühele teosele eri väljaannetes; kui palju põnevaid persoone meedia kirjanike seas välja käis. Küsimus on ka selles, kui palju riik kirjandust toetab – mitte ainult väga oluliste tähtpäevade ja juubelite tähistamisel, vaid reaalelus. Me näeme kindlasti, et kirjanduse nähtavus on muutunud väga tagasihoidlikuks. Kahjuks, suureks kahjuks. Tahan nõustuda siin valge- vene luuletaja **Dmitri Strotsevigaga**, kes käis eelmisel aastal festivalil HeadRead ja pakkus selle kirjeldamiseks sõna „разомкнутость“. Arutasin seda sõna natuke **Aare Pilvega**, kes pakkus variante, kuidas see võiks kõlada eesti keeles.

Igor otsib siinkohal telefonist mitu minutit süvenenult jutujamist Aarega, mida leidmata võtab ta sujuvalt kõne: „Tere-tere, Aare! Rääkisime sinuga kunagi sõnast „разомкнутость“, aga nüüd ma ei leia, mille sa vastena pakkusid. Kas sa saaksid meelde tuletada?“ Minutid jooksevad, jutujamine kestab, kuulen eri vormides sõnu „katkestatus“ ja „lahtiühendatus“, läbirääkimiste tulemu- sel jääb kaalule nähtavasti viimane.

Niisiis, „lahtiühendus“?

Noh, sellist sõna ei ole olemas, eks. Aga inimesed on ju kuidagi lahtiühendatud – liiguvad omaette, kaooti- liselt, aatomitena... Või nagu kirjutasin ühes luuletus- ses: kellelegi pole kedagi vaja!

Nii et see ikkagi on viimaste aastate küsimus. Kas see on ehk seotud sõja ja koroonaaajaga?

See algas enne koroonat, koroonat küll võimendas seda. Ja nüüd sõda Ukrainas rõhutab seda veelgi.

Kas saan õigesti aru, et tõdemusega „kirjandus on peaaegu tähtsusetu“ mõtlesid sa seega pigem seda, et kirjandusel ei ole enam endist mõju, mitte et sa ise kirjanikuna tunneksid, et kirjutamisel või lugemisel ei ole mõtet?

Jah, ma räägin mõjust. Sellest, kui vähe lastakse kirjandusel paista, kui vähe ta on nähtav. Ja seda me näeme igal sammul, näiteks võrreldes teiste kunstivaldkondadega – kui on kas või teatriauhindade jagamine, milline šou seal käib, kui palju see on sündmusena meedia fookuses.

Võib-olla see on hoopiski minu ja minu kolleegide tegemata töö? Ma olen ju kirjandustoimetaja, aga kui kirjandust pole näha...

Ma arvan, et praegusel kirjandustoimetajatel ja kul- tuuriajakirjanikel on üleüldse suur koormus, nad ei jaksa teha kõiki asju, ja ka see on oluline teema – meil on vähesed inimesed pandud suurt asja tegema ja nii nad põlevad läbi, siis tulevad uued ja nemadki põlevad läbi. Selles mõttes on see suletud ring.

Praegu tean seoses Venemaa agressiooniga Ukrainas, et riik näeb vaeva selle nimel, et nii eesti- kui ka muukeel- ne elanikkond elaks samas informuumis. Selleks on loo- dud struktuurid, töötatud välja mitmed programmid,

Pildistatud Tallinna Keskraamatukogus

< eelneb

eesmärk – samal ajal isamaa ja emakeele valimine muidugi, aga neutraalsus? Kas see võib olla ka venekeelse eestlase mingisugune kompensatsioonimehhanism?

Siin on mitu põhjust. Üks nendest on see, et isegi kui me oleme neutraalsed, saame ikka siit ja sealt. Me oleme ikka ebamugavad. Ja kujuta ette, kui keegi meist oleks veel poliitiline! See oleks täiesti lootusetu (*naerab*).

Ilmselt see võrdlus ei kanna lõpuni, aga samamoodi tundub mulle, et naised on pidanud ajalooliselt tegema ennast väikeseks, lihtsaks, mugavaks. Meenub, et kui sa ise küsisid Jelena

Ma ei tea, kas meie koolide eesti ja vene keele õpetajad ja eesti kirjanduse õpetajad on üldse kursis, kui palju head materjali võib neile pakkuda Eesti venekeelne kirjandus.

Skulskajal⁹ intervjuus tema rolli kohta kirjanduses naisena ja seda, kas feminism on olukorda muutnud, siis Skulskaja vastas hästi kiiresti, et feminism jätab ta üksikõikseks.

Aga umbes sama asja olen ma ka Kätlin Kaldmaa¹¹ käest küsinud.

Jaah, ja vastus oli hoopis teine! Ütleksin isegi, et see oli paljuski tolle intervjuu fookus.

Ma olen Kätlinilt väga palju õppinud ja ma nõustun ka selle paralleeliga, mille sa tõid. Kätlin on avardanud

kud ja selle maa patriooidid. Nad kirjutavad oma emakeeles, ent enne ja pärast pöördelisi sündmusi Eestis ja maailmas (2007, 2008, 2014, 2022) on hoidunud koostööst Venemaa riigistruktuuridega. Küsimusele, kus asub rahvusraamatukogu, ei vasta nad „Peterburis”, vaid ikka „Tõnismäel” – kuigi praegu Narva maanteel. Praegused venekeelsed kirjanikud on *génération perdue*, sest EV peaaegu ei tegele nendega ja nemad ise loobuvad koostööst VFiga.

Räägime korra su nimest. Teoses „Loomulikult erilise lugu” (lk 57) on kirjakoht: „kummaline on kohtuda oma nimega, nagu ei kirjutakski inimene, vaid nimi luuletusi ja artikleid [...] ka mina pole Mrops Kõrux või Igor Kotjuh, vaid keegi teine, meeolulanguste käes kannatav inimene, juba üht-teist näinud ja milleski veel kogenematu mees, isa, luuletaja”. Ning möödunud aasta „Sireenides ja sähvatuses” (lk 88) selline: „mu

nimi koormab mind / miks peaksin olema / igor kotjuh / kui elan eestis / kirjutatan eesti keeles / ja mu lapsed käivad eestikeelses koolis [...] mu nimi koormab mind / sest see kuulutab rahvust / pean iga kord tõestama / et see pole oluline”. Kusjuures mõlemad tekstid pärinevad 2017. aastast. Mul on olnud umbes viimased kümme aastat pidevalt tunne, et ma suudan pakkuda ühiskonnale rohkem, kui ühiskond mul teha võimaldab. Just sellesama klaaslae vastu pörkamine toimub kogu aeg. Kui osalen mõnel töökongressil, siis vastust kas ei tule üldse või

jaoks? Ei taha ju olla ka sellises rollis nagu joodikud: talle öeldakse, et sul on alkoholiga probleeme, ja ta vastab, et ei, mul oli halb päev, ei, mul ei läinud tööl hästi jne, tuhat ettekäänat, selle asemel et vaadata peeglist ja tunnistada, et tegelikult on probleem sinus endas. Kui see on korduv muster, kui igal pool on vastuseks ei, siis milles probleem on? Ma olen kirjastanud võib-olla 50 või rohkemgi raamatut, alustanud projekte ja viinud neid ellu, absoluutselt kõiki asju ise teinud, tiimi kokku pannud, bändi teinud, kirjastus, e-ajakiri, festivaliga HeadRead teen koostööd võib-olla juba kümme aastat. Aga kui mu soov on korraldada asju mõne kultuuriasutuse tasandil, siis mu šans on absoluutselt null. Ja ma leian, et põhjus on selles, et mul ei ole vedanud nimega.

Kurb on näha seda, et olen isiklikult läbi kukkunud. Mulle antakse selgelt eri märkidega mõista, et mind ei ole vaja. Kui tahad, rabele ise. Aga see ei ole ainult minu teema, see on terve selle kaotatud põlvkonna teema. Kui olla vanuses, milles mina olen – saan mais 45 –, ja mõista, et oled juba praegu viimane mohikaanlane, siis see on väga eksootiline tunne. See paneb tahes-tahtmata mõtlema, et tegelikult oleks tore mitte olla siin. Oleks tore olla kas kuskil California farmis või... Käisin kunagi Porto linnas ja seal mulle meeldis. Lihtsalt kaduda. Või kui oleks ajamasin, kru-tiks in kohe endale vanuseks 80. Ma ei naudi seda elu, mis mul praegu on.

Ma... loodan, et see on mööduv.

Ma lootsin ka pikka aega. Aga kui igalt poolt tulevad signaalid, et sind ei ole vaja, siis miks ma peaksin vastu-pidist väitma? Panin mõõda enda ootuste-oletustega.

Ütleksin küll omalt poolt vahele, et sind on väga vaja.

Selle eest aitäh. Ja tänan ka teisi inimesi, kes minusse ikka veel usuvad.

Kas oled ehk leidnud nüüd üles „oma õdusa linna”, mis veel „Usalduslinnis” (2010, lk 18) oli olemas

tohutult minu mõttemaailma enda ideede ja heatahtliku õpetamisega, ta ei pressi kunagi midagi peale, ta serveerib enda mõtteid väga oskuslikult.

Aga jällegi, ainult on ju samuti palju inimesed palju õppinud, sealhulgas mina. Sinagi räägid identiteedist, mis ei kattu meie omaga, viisil, mis annab nii infot kui ka arusaamist. Kuigi sa ise vist näed oma rolli siin veidi pessimistlikumalt... Ei, siin ei ole midagi pessimistlikku ses mõttes, et kui sa kirjeldad, mis on sinu jaoks oluline, millised on sinu töekspidamised või miks on sinu jaoks tähtis rääkida naiste rollist ühiskonnas ja kultuurielus – need ongi kõik absoluutselt olulised teemad. Ja ma tahangi neist kuulda! Kõigepealt on vaja näha probleemi tuuma, alles siis saab üritada midagi muuta.

Väike näide. Viimase kümne aasta jooksul on eesti-keelsetesse koolidesse tulnud järjest enam venekeelseid lapsi. Vahel neid kiusatakse nende päritolu pärast, kuid koolikava peaaegu ei räägi nende identiteedist, ei tutvusta seda – et meil on suur osakaal inimesi, kes määratlevad ennast korraga Eesti Vabariigi ja vene keele kaudu. Mõlemad on olulised, ikka isamaa Eesti ja emakeel vene keel. Normaalne on olla eesti emakeelega etniline eestlane, aga ka teistuguse päritolu ja emakeelega eestlane, kes on õppinud ära eesti keele. Leian, et need teemad võiksid olla iga kooliastme õppekavas. Rohkem mõistmist, vähem kiusamist.

Oled maininud intervjuu jooksul mitu korda kaotatud põlvkonda. Mida sa selles võrdluses esimese maailmasõja järgse mõistega silmas pead?

Peaaegu venekeelseid autoreid, kes on sündinud Eestis nõukogude ajal ning debüteerisid kirjanduses taasiseseisvunud Eestis. Nad õppisid eesti keelt ja kultuuri, samal ajal kui Eesti Vabariik katsetas alles esimese riikliku integratsiooniprogrammiga. Nad olid sellest ees. Nende teosed on eesti keelde tõlgitud, mõned tõlgivad eesti kirjandust vene keelde. Nad lävivad eesti kirjanikega, asuvad Eesti meediaväljas, mitmed neist on Eesti Kirjanike Liidu liikmed, kõik nad on Eesti kodani-

„vaid [su] kujutlustes”? Sirbi „Tuttava linna tuled”¹² rubriigis kirjutad Paidest, kuhu kolisid 2015. aastal, igatahes väga südamlilkult.

Ma ei oskagi sulle vastata sellele küsimusele... Kuna ma ei ole enda eluga rahul, siis tundub, et olen jätkuvalt enda unelmate linna otsingul. Ma ei tea, kas selleks saab mõni Eesti linn – kas asjad hakkavad kuidagi imekombel järsku paremuse poole minema –, aga praeguse seisuga mulle tundub, et tinglikult on Portol vist rohkem šanssi saada selliseks linnaks.

Portost kirjutasad proosaluulekogus „Loomulikult eriline lugu”.

Jah. Seal on lausa rida „täna ma olen õnnelik”¹³.

Tõepoolest. See pidi olema 2016? Või 2017? 2016.

Aga... hiljem oled ka ju ikka olnud õnnelik? (Mõtleb pikalt) Ma arvan, et nii õnnelik kui tollal Portost vist mitte.

See on päris nukker, sh just sümboliseelt, et kõige õnnelikum oled olnud oma kodumaalt eemal. Mul on kahju, et ma ei saa sind rõõmustada!

Ei, mind ei olegi vaja rõõmustada! Vastupidi, ma just arvan, et tasub rääkida nõnda, nagu päriselt tunne on. Kuigi kummitab mingi irratsionaalne soov see intervjuu ikkagi mingisuguse positiivse noodiga lõpetada...

Oh, mul on head ka rääkida... „Sireenide” koostamise ajal märkas, et siis, kui tulin nullinate alguses kirjandusse, olid ees noored kirjandusteadlased Aare Pilv ja **Aija Sakova**. Õppisime Tartu Ülikoolis, nemad astusid natuke varem sisse. Tutvusime, sõbrunesime. See oli meeldiv, sügav ja rikastav suhtlus. Ja nüüd, 20 aastat hiljem on Aare mu raamatu toimetaja ja Aija saatesõna autor. Täpselt needsamad inimesed. Südamlikud, asjalikud, kompetentsed, targad. Heatahtlikud. Tore on tõdeda, et on inimesi, kellega saad läbi aastakümnete olla koos, ühes paadis. Ja nad on läinud veel ilusamaks.

¹ „Sireenid ja sähvatused”, lk 98.

² Valiku Igori intervjuudest võib leida siit: igorkotjuh.com/kahekone

³ „ma ei oska laulda / ma ei oska joonistada / ma ei oska ümbruskannas orienteeruda / ma ei oska inimesi lugeda / ma ei oska olla täiskasvanu / ma ei oska mitte südamesse võtta / ma ei oska sõpru leida / ma ei oska tulevikku vaadata / ma ei oska oma hirru peletada / ma ei oska vabalt hingata // ma ei oska elada” („Sireenid ja sähvatused”, lk 98)

⁴ Ka Igoril endal: „Ямы гeнeрaтiон пердue / kirjanik A / luuletaja B jne. // ning pole ühtegi plakatit / je suis kirjanik A je suis luuletaja B / jne.” („Sireenid ja sähvatused”, lk 100)

⁵ Kakskeelne kirjandusrühmitus, mis tegutses Tartus aastatel 2003–2006 ja mille vaimseks isaks oli Boriss Baljassnõi, kelle „ilukirjandustõlke kooli-studio” viiltselased rühmituse moodustasidki. Loe pikemalt: Kotjuh, I. 2007. Kuidas tuulelohe lendu läks? – Vikerkaar, nr 9.

⁶ Isamaa ja emakeele vahel. Etüüde Eesti venekeelsest nüüdiskirjandusest. Koostajad ja toimetajad Igor Kotjuh, Aare Pilv ja Piret Viires. Nüüdiskultuuri uurimise töörühm / Tartu Ülikooli Kirjastus, 2022.

⁷ Ross, J. 2021. Inventuur soos ja proosas. – Looming, nr 12.

⁸ Kotjuh, I. 2020. Andrei Ivanovi teoste retseptisioon ja Eesti venekeelse kirjanduse identiteedi kujunemine. Magistritöö. Tallinna Ülikool.

⁹ Esmalt: Methis. Studia humaniora Estonica, nr 11, 2013. Olemas ka kogumikus „Isamaa ja emakeele vahel” (lk 77–94).

¹⁰ Kotjuh, I. 2020. Kui kardad, ära kirjuta, kui kirjutad, ära karda midagi. [Intervjuu Jelena Skulskajaga.] – Looming, nr 8.

¹¹ Kotjuh, I. 2020. Mu kodu on Euroopa ja mu elu tähtsaim kolmnurk on Island, Kreeka ja Eesti. [Intervjuu Kätlin Kaldmaaga.] – Looming, nr 12.

¹² Kotjuh, I. 2022. Tuttava linna tuled – Paide avaneb sammhaaval. – Sirp, 11.03

¹³ „elegantne ja kaootiline ilu, millega ühed on harjunud, mis teisi puudutab pisarateni, kolmandaid viib melanhoollasse. täna ma olen õnnelik” (lk 33, tlk Aare Pilv)

IGOR KOTJUH

(snd 1978 Võrus)

LUULERAAMATUD

„Когда наступит завтра?” (Huma, 2005)

„Teises keeles” (Tuum, 2007)

„Попытка партнерства” (Kite, 2008)

„Usaldusliin” (Kite, 2010)

„Эстонский дизайн” (Kite, 2013)

„Kuidas kujutada päeva?” (Kite, 2015)

„Loomulikult eriline lugu” (Tuum, 2017)

„Естественно особенный случай” (Kite, 2017)

„The isolation tapes” (Kite, 2020)

„Sireenid ja sähvatused” (Kite, 2022)

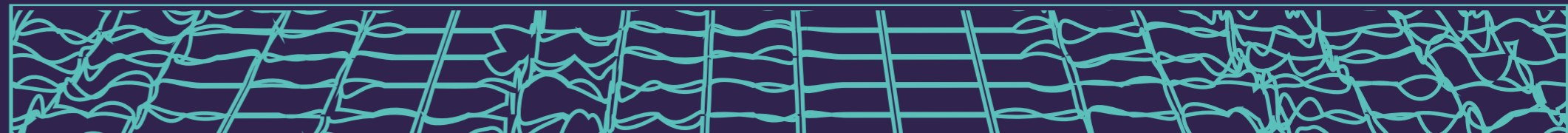
BOONUS

„Kius olla julge. Luuletajad luulest” (koost. Igor Kotjuh, Kite, 2011)

„Kius olla julge II. Luuletajad luulest” (koost. Igor Kotjuh, Kite, 2015)

„Isamaa ja emakeele vahel. Etüüde Eesti venekeelsest nüüdiskirjandusest” (koostajad

Igor Kotjuh, Aare Pilv ja Piret Viires, Nüüdiskultuuri töörühm / Tartu Ülikooli Kirjastus, 2022)

Primma Vista

Soovida võimatut

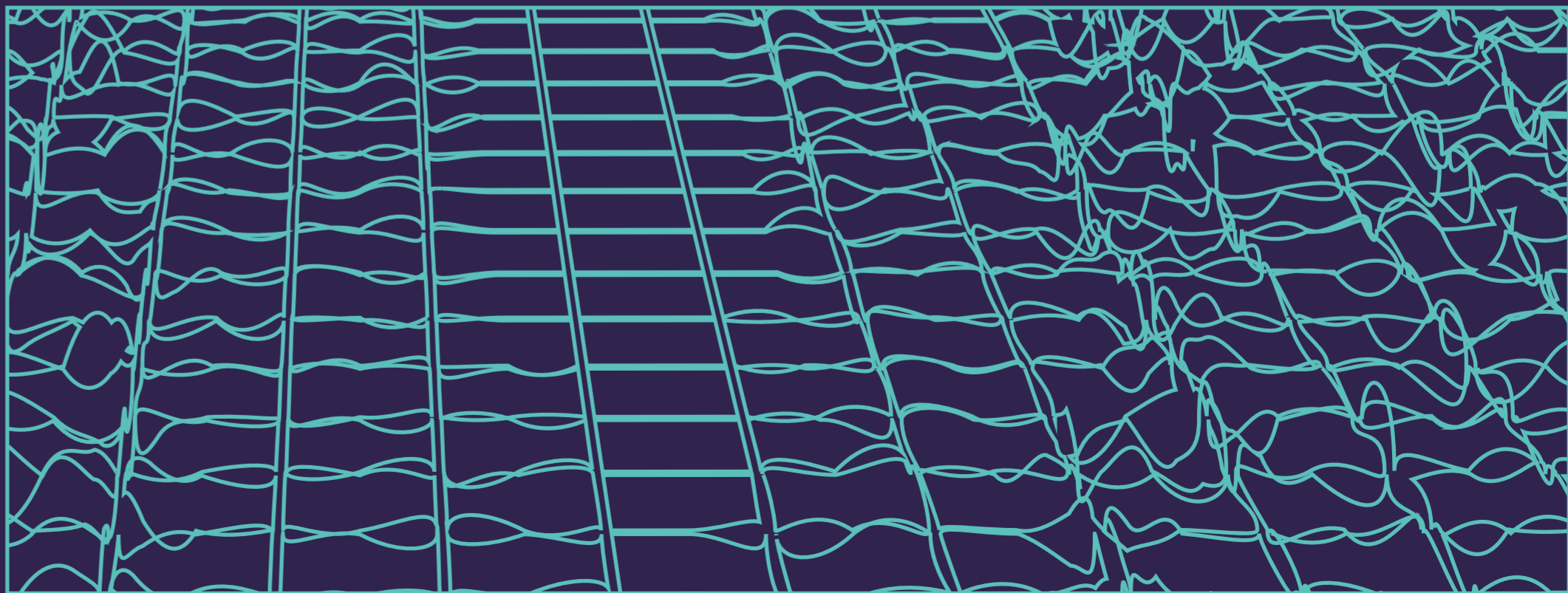
Tartu rahvusvaheline kirjandusfestival

8. – 13. mai

2023

KIRJANDUSFESTIVAL.TARTU.EE

ROPP VÕI HOT – TEKSTIDES INTIIMSUSENI

Armastuskirjade asemel viljelevad nüüdsed Romeod ja Juliad peent sõnumineerimise kunsti, kus võib kohata nii riime, baklažaane kui ka paljastavaid visuaale. Selle kunsti valdamiseks tuleb esmalt leida keel, mis mõlema partneri jaoks mugavalt kõlab. Ühemõttelisust soovitame vältida.

murca

Kunagi aastaid tagasi leidsin ühe oma meessoost sõbra riulist väikese raamatukese, mis oli kollektsioon kuni SMS-i-pikkustest tekstidest, mida oma tüdruksõbrale saata. Osa olid luuletused, osa rohkem ihulisemad jutustused või töötused. Kõik kirja pandud just tolleaegsete SMSide tähe märkide arvu silmas pidades. See oli väga tore leid. Raamatukaant uurides jäi mulje, et selliseid väljaandeid on mitmeid.

Mäletan, et seda raamatut sirvides tekkis kaks äratundmist. Esiteks oli põnev lugeda kõiki neid küllalt lennukaid tekste, teades, et tema tüdruk oli ammu kiitnud ja uhkel-danud, kui kaunitl romantilisi ja kuumi sõnumeid see poiss saadab (vt ka „South Park” S26E4). Teiseks tundsin muidugi ära mõned tekstid, mida teised meessoost tuttavad olid mullegi saatnud. Sel momendil lahene minu jaoks ebakõla, mida olin neid sõnumeid saades tajunud. Ühelt poolt oli maru tore ja eriline olla, sest keegi on tahtnud mulle niivõrd sensuaalseid tekstisõnumeid saata. Samas olid need sõnumid kuidagi kohmakad. Ma ei suutnud mõista, kuidas saab olla nii, et see tagasihoidlik ja sõnaaer poiss saadab sõnumeid stiilis:

suulseid tekstisõnumeid saata. Samas olid need sõnumid kuidagi kohmakad. Ma ei suutnud mõista, kuidas saab olla nii, et see tagasihoidlik ja sõnaaer poiss saadab sõnumeid stiilis:

su ainus pilk
mult viimse aru viib
mind suudle vaid ja mõtle,
milleni see viib

Või:
Sinu pilk hommikul
valgustab mu päeva enam
kui terve päeva
päiksekiired...

Vahel ma mõtlen, et intiimsetest asjadest rääkimiseks pole häid sõnu ega rollimudeleid. Kusagil pole maha vaadata, keegi pole andnud head eeskju. Nagu üks mu sõbranna selle kohta ütles: „Mul on hästi keeruline leida seda kohta, kus jutt ei oleks väga kliiniline, aga samas ka poleks eriti ropp, vaid ainult hot.” Ehk see seletabki, miks meil olid juba sajandi alguses olemas terved raamatuseeriad seksikate tekstisõnumite saatmiseks.

ALUSTAGEM AKADEEMILISELT

Sekstimist on küllalt keeruline teiste pealt õppida. Nii nagu kväärsuhete, mittemonogaamsuse, igasuguse alternatiivse elustiili või lihtsalt oma tunnetest rääkimisega, tuleb ka sekstimise puhul igapähele ise leida oma lugu. Tuleb ise leituda ja avastada, milline variant kõigist mõeldavatest ja mõeldamatutest variantidest sulle endale kõige paremini sobib. Kui see uus ja enneolematu elu, mida pead või lausa tahad ise välja mõelda, puudutab sõnu, võib alguses tunduda kõik õndselt kohmakas ja tobe.

Minu põhinipp sõnadega sõbraks saamisel on läheneda neile mõistuse ja pisut akadeemilise uudishimuga. Sest see on mugav ja lihtne. Esiteks võiks alguses kasutada anatoomiliselt korrektsid termineid ja seda üldsegi mitte seksika jutu ajamiseks, vaid, vastupidi, aruka: rääkida närvidest, funktsioonidest, kogemustest ja elamustest. Sellest, kuidas kehad üldse töötavad. Tõstatada teema kuidagi eemalt. Näiteks küsida partnerilt, kas ta on näinud joonist kliitorist ja selle kehasisestest osadest ning kuidas ta seda mõistab. Või kui jutt on meeste anatoomiast, siis olen loonud ruumi mehele, et mulle asju seletada. Hiljem, kui paar taolist vestlust on juba peetud ning omavahel on mugavam, võib hakata jagama konkreetseid kogemusi ja märkama, mis sõnad seal kasutusse tulevad. Näiteks alguses ütleme „seks”, aga kui lugusid jutustame, siis räägime keppimisest.

Tunnetest rääkimisega on samamoodi. Näiteks olen sõna „armastus” tavaliselt lauale toonud pisut abstraktselt ja hüpoteetiliselt. Võtnud teemaks, mida see tähendab, mis hoiakud ja suhtumine selle sõna kontekstis eksisteerivad. Naistega tunnetest rääkimisel on minu jaoks olulisel kohal ka luule. Mitte tingimata alati selle kirjutamine, pigem lugemine ja muul moel jagamine.

Nõnda intellektuaalselt lähenedes saab ise järele katsuda, mis tunne on partneri kuuldes ja tema juuresolekul selle sõna või mõttega ühes ruumis viibida, jättes seejuures endale alati ka ohutu taganemistee. Ajaga läheb see kõik kergemaks ja muutub mugavamaks.

Leiad küll sõnu. Ükskõik kas kõne all on tunded või tussud.

Muidugi tuleb arvestada, et osa inimesi ei seksti (ega teksti) üldse, sest inimene ise või tema partner ei ole huvitatud kirja teel suhtlusest ega sellistel teemadel kirjutamisest. Või üldiselt sõnadest nende teemade ümber. Kui su partner on kinnine põhjamine eestlane, siis on ta seda arvatavasti ka tekstisõnumeid vahetades. Kui ta on keegi, kes ei taha ihulistest asjadest ka ihude juuresolekul juttu teha, siis tõenäoliselt ei hakka ta sulle sellest ilmutatud kujul fantaasiat kirja panema. Ega oska suurt peale hakata sinu omaga. Aga samas jälle – mine sa tea. Tasub uudishimulik püsida inimeste suhtes. Eriti nende seksikate.

MAITSEKAS VITT

Üks teema, mis peaaegu kõigis sekstimist käsitlevates vestlustes tuttavatega tõstatus, oli maitsekus. Maitsekas peab olema. Juba ainuüksi seepärast, et ei taha ju partnerit oma labasusega ära hirmutada. Ei taha, et tal halb hakkaks. Peab ettevaatlikult maad kuulama, kahemõttelisest jutust peale hakkama. Võib-olla piisut poeetilisem esialgu püsima.

Maitsekus seostub loomulikult ka ebamugavusega skaalal ropp-kliiniline toimetamisel. Kas ma ütlen häbe? Kas keegi ütleb nii üldse? Aga äkki, kui ma ütlen „seal all”, kas siis on hästi tobe? Tahaks, et ta arvab, et ma olen ramedalt sekspositiivne ja vaba, aga ei tahaks tal olemist ebamugavaks teha. Kehakeelt ka pole. Ainult peen-põnev arvamisjärg. Seega äkki parem öelda midagi sul-

nist ja mõelda omi seksikaid mõtteid omaette, vähemalt esialgu.

Tavaliselt on seksika jutu ajamine *chat*'is pigem lühike lõik vestlusest. Üks jagab mingit mõtet, äratundmist või igatsust, millele teine reageerib näiteks südamega. Või lisab ise sarnase mõttekäigu stiilis „tahaks, et sa oleksid siin minu voodis nii see” vms. Minu kogemuste põhjal on see kõik õndselt maitsekas, ridade vahel ja peaaegu et poeetiline. Kui just ei ole eelnevalt

omavahel kokku lepitud või arusaamisele jõutud, millised ropud sõnad on erutavad. See kokkulepe võib tekkida juhuslikult vestlusest sõnade väest või arutlust ropendamise-vandumise üle. Sest vahel on õndselt häid roppe sõnu ka olnud. Ja vahel neid õpib elu

Kui tahad veidi nilbet juttu ajama hakata, siis saad seda teha ükskõik millise märguande peale.

ja kogemuse käigus. Mõnikord on vaja „ropp” sõna lihtsalt lausesse hästi paigutada. Näiteks „ilus perse”. „Magus vitt”.

Peale ilusa hõltsõnuse igatsuse läheb vahel jutt lapse korraks mingist valeskikirjutamisest või meele- ga valesti mõistmisest. Sellisel natuke lapsikul-tobedal kombel. Teinekord sobib päästikükskõik mis sõna, pea igas argises kontekstis:

– ma vist ei jääks bussiga tules ka hiljaks. see lihtsalt pole mu eelistatud viis tulemiseks – tahad mulle rääkida, mis on su eelistatud viis tulemiseks? 😊

Ehk kui tahad veidi nilbet juttu ajama hakata, siis saad seda teha ükskõik millise märguande peale. See kõik on ühtviisi nii lõbus kui ka seksikas nagu vaahepõikeed stiilis „umm... also, miks on see niil faking hot, kui sa minuga vaidled?”.

ALASTIFOTODEST POEESIANI

Alastipilte saadan harva ja saan neid veel harvem. Vahel olen saatnud „soliidselt maitsekaid” pilte, mis on osavalt kadreeritud ja kunstipärase kompositsiooniga. Professionaali fotolavastatud ja järeltöödeldud

teoseid. Ma pole kunagi tundnud, et alastipildid oleks midagi sellist, mida õhtul kellegagi januseid sõnumeid vahetades paralleelselt nikerdada. Tundub nagu veider ja ohtlik hobi.

Minu arust on mõistlik enne pildi saatmist veidi maad kuulata, kas kaaslasel oleks üldse huvi mingit laadi laetuma foto vastu. Nagu muu „liputamisega”, ei taha ju inimest ära ehmatada. Kuigi minu naisekeha ei kujuta kunagi kellelegi ohtu ja vist üldiselt ei saa paista ähvardavana, siis ikkagi tundub pealetükkiv kellelegi end paljastada. Foto on minu arust pigem teema algataja, nagu *prompt* või konksuke. Et kui fotoga juba näkkab, võime sealt hakata vaatama, kuhu jutt edasi areneb. Vahel on ka nii, et ühel päeval saadetud foto tuleb jutuks alles mitu päeva hiljem. Ja selles on ka niisugust ilusat intiimsust ja haavatavuse(?) näitamist, kui tunnistad, et see foto, mille peale hetkes ei osanud või saanud reageerida, on hiljem olnud korduvalt su ilusate magusate mõtete kütuseks.

Aktifotodest või sihilikult erootilisemast sisust eraldi tuleks vaadata vihjavamaid pilte. Ma näiteks vahel saadan (ja saan) fotosid justkui teise eesmärgiga. Näiteks on fotol, mille fookuses peaks olema kaltsukast leitud ilus kleit, põhiliselt hoopis jalad. Või siis saadetakse pilt nunnust kassist, mis nii muuseas osutab ka dekolteele. See on hea viis jääda pildikeeles flirdi tasandile, kuulates samas maad ka teiste huvide suhtes.

Üldiselt paistab, et meestele meeldivad pildid rohkem, naistega saab juttu ajades ka teemad kuumaks. Sest kirjandus on parem kui porno. Aga eks see oleneb inimesest ju ka. Ja nagu inimestega ikka, tulemused on vapustavalt ennustamatud. Mõnelt on pärast esi-

mest kunstipärast soliidset pilti tulnud kohe palve: „Kas ma saaksin veel?” Sama inimene võib aga teinekord tunduvalt ühemõttelisema pildi peale vastu saata jöletult sõbraliku Facebook Messengeri sinise pöidla.

Peenisepilte pole keegi mulle saatnud ja ma pole kunagi tahtnud ka. Ma ei arva, et niisama ühes omaette lebasvas (või seisvas) peenises oleks liiga palju ilusat. Pealegi on suhtlusprogrammid usinad igasuguseid fotosid oma sise galeridesse salvestama ja katalogiseerima. Ma ei kujuta ette, et otsin vestlusajaloost mingit pilti ja siis pean öise nokuga taaskohutama. Paar korda on tulnud ära baklažaani-emoji, aga seda juba siis, kui omavaheline klapp ja huumor on joondatud ja see on rohkem nagu nali või meem.

Meestele meeldivad pildid rohkem, naistega saab juttu ajades ka teemad kuumaks. Sest kirjandus on parem kui porno.

SEKSTIMISE MEELESPEA

Koostanud Kristina Birk-Vellemaa

- Kõige aluseks on nõusolek ja piiriteadlikkus. Mõlemad eeldavad partneritelt kommunikatsioon. Me ei tea teise inimese piire, kui me neid ei küsi ja tema neid ei väljenda. Nõusolek ei ole aga mingi kaup, mida üks küsib ja teine pakub, vaid pigem koosloodud valmisolek.
- Kui tegemist on võõra sekstimispartneriga, võiks mõelda, kui palju või mis infot talle endast jagada, sealhulgas visuaalselt materjali. Kui visuaalse materjali jagamine on erutav teema ja see on ka partneriga kokku lepitud ning sobib mõlemale poolele (sest nõusolek, eks!), siis võiks kaaluda, kas ja kui palju pildid saatjat tuvastada võimaldavad.
- Enne *dirty talk*'i on oluline rääkida omavahel ka sellest, kas ja mis kellelegi sobib. Mis ühe jaoks on väga erutav, võib teisele olla hoopis pelutav.
- Ära eelda, et ühe sekstimispartneri eelistused sarnanevad teise partneri eelistustega ja ihadega.

- Nagu ikka, kehtib see põhimõte igas seksuaalses kontekstis.
- Enne kuumat vestluse alustamist, pildi või video saatmist küsi, kas partneril on praegu selleks mugav ja sobiv kontekst ja keskkond.
- Võib ka kokku leppida konkreetse platvormi, mille kaudu ainult sekstimisega tegeletakse, olgu see Snapchat, Arousr või muu. Sel juhul on teada, et seal tulnud sõnum on igal juhul seksuaalne ja saaja saab otsustada, kas ta soovib seda praegu avada. See võiks olla ka kaitse kogemata saadetud sõnumi eest. Eks ole inimestel sedagi juhtunud, et kuumadest mõtetest ja fantaasiatest kogemata hoopis kolleegile või lapse klassijuhatajale kirjutatakse.
- Ka enda seadmete seadistus oleks hea üle vaadata. Võimalik, et eelsõnum, mis ilmub ekraanile, tuleb sinna ebasobival hetkel või ebasobivas kes-

- konnas. Ei mingit moraaliapanikat, lihtsalt igapähe isikliku eelistuse ja privaatsusvajaduse küsimus.
- Leppige kokku ka see, et on väga okei, kui spontaanselt saadetud seksti peale ei reageerita kohe. Örritamine ja spontaansus on vahva, kui see mõlemale sobib, aga jälle – piirid! Me oleme kõik erinevad, ka sekstides.
- Oleks ehk abiks ka erinevad emoji'd selgeks teha – mida tähendab üks või teine emotikon, eriti sekstimise alguses. Loomulikult ei pea neid kasutama, aga see võib mõned arusaamatuse ära hoida. Teisalt on ju variant luua ka partnerite omavahelise kood. Mänguline, lustlik ja *rebel*.
- Konsensusliku seksti jagamine sõpradega, ilma et partner sellest teaks ja sellega nõus oleks olnud, on halb mõte, sest siin kerkib taas piiride ja usalduse küsimus.

Rohkem nõuandeid leiad Sekspositiivi Instagrami lehel.

Kuvatõmmis vestlusest, anonüümsete kasutajate loal

Foto: autoportree

olen **murca**. mulle meeldib luuletada ja looduses liikuda. püsisuhet praegu ei otsi. aga kui sa oled kontsadel pikem kui 175 cm, siis võime seda asja vaadata :)

VALUST, VABADUSEST JA VALGUSEST KERKIV TEKST

Luule väljendab kunstiliste taotluste kõrval alati tajutavat isiklikku tõde. Selle töö sünni taga seisab hulk teisi autoreid, aga ka kogemusi, ja seletamatu lääts, mis jätab mõned sõnad tallele ja teistel laseb kustuda. Vajadus sügavalt ja hirmuta kogetud tõdede järele kannustaski koostama loomingulist sugupuud.

Kirjutas **Sanna Kartau**, illustreeris **Sofja Gorelova**

Ma olen jälle lennus, tähendab: ma olen end jälle rõõmuga ohtu seadnud. Kõnnin mööda muru, on aprill ja jahe, ja kui olla end piisavalt välja puhanud ja hoidnud kõrvadest eemal üleliigset sisendit, asub mu meel taas tegema seda, mida ta on tegema loodud. Mu mõtteise ilmub lugu ja ma asun seda paigutama teksti sisse, leidma sellele metafoorses lapitegis kohta. Küsimused, millele ma vastust otsin, on järgmised. Kust ma sain need sõnad ja selle sisemise loogika, mis mind auto-

dub, et ainus viis valgust leida on *läbi kukkuda*, kas siis lukuaukust või inimesena. Mida kauem ma sellisel moel läbi elu liigun, seda rohkem näen, et valgus ja valu on sageli üks asi; et vahel on tarvilik lasta elul end ilma anesteesiata opereerida, püüda noa all paigal püsida, isegi kui põskedelt pisarad alla voolavad.

„Kirjutades tähelepanust, näen, et olen palju hoopis valust kirjutanud. See ei ole juhuslik. Teiste jaoks võib see teistmoodi olla, kuid valu on see, mis õpetas mind tähelepanu pöörama,“ kirjutab **Julia Cameron**. Akuutne valu tekitab kontrasti, valgustab kogemuse piirjooni ja sunnib end väljendama. Tean lapsest saati, pärast **Silvia Rannamaa**, „Kadri“ ja „Kasuma“ või **Astrid Lindgreni** „Vendade Lõvisüdamate“ või **Oscar Wilde'i** muinasjutu „Ööbik ja roos“ lugemist, kui

kaasahaarav, kui valgustav on traagika. „Kahtlustavad kõige suhtes, mida ei saa puudutada, paanikas juba esimese valuvihje peale, on inimesed veendunud, et nad suudavad kannatused kaotada. Nad ei mõista veel väga olulist füsioloogilist fakti, et valu, mis annab märku hambaaugust, on valu, mis annab tõendust

kaasahaarav, kui valgustav on traagika. „Kahtlustavad kõige suhtes, mida ei saa puudutada, paanikas juba esimese valuvihje peale, on inimesed veendunud, et nad suudavad kannatused kaotada. Nad ei mõista veel väga olulist füsioloogilist fakti, et valu, mis annab märku hambaaugust, on valu, mis annab tõendust

nende elust,“ kirjutab **James Baldwin** esseekogumikus „The Fire Next Time“.

Üks keerulisim valu, mida paljud väga kõrge hinnaga vältida püüavad, on häbi ja teiste halvakspeanu. See kipub levima nagu hais. Tunne häbi oma vähese erudeerituse, oma eba-*cool'i* maitse, üksilduse, katkiste juuste või ebaõnnestunud naljade üle – ja see on alles algus. Siiski ei tundu ma endale sellest eriti juhitud olevat. Küsin sageli: kus on minu häbi? Ja kui mõden oma luule, ajakirjanduslike tekstide ja vestluste peale, siis küsin ka, et kus on minu vajadus privaatsuse järele; kümne küünega riietust, naeratustest ja kordaminekutest kinnohoidmine. Selle asemel räägin Müürilehe sünnipäeval avalal jalast võetud alukate nuusutamisest, kirjutan nutimiseist paiste läinud silmadest luuletuses „Õnistuslaul“ ja raadiosaates „Rõhk“ räägin rahulikkust sellest, (**Mih-hail Trunini** sõnadest), „kuidas mõned Tallinna mehed on temaga voodis käitunud ebaadekvaatselt ning kuidas enne seksuaalset vahekorda on tähtis läbi rääkida eelistused ning kokku leppida tegevuskava“.

Budapest 2013. Romantilised lootused, millega olin linna sõitnud, kukkusid ruttu kokku, aga kuna mu järgmises peatuspaigas Bukarestis ei olnud voodi veel valmis saanud, pidin sinna jääma ja korteris võimalikult vähe ruumi võtma. Nutsin isoleeritult pargipinkidel ja kolasin kiretult ringi. Tegin ühe peatuse sealses inglisis-

keelses raamatupoes ja soetasin endale **Anais Nini** autobiograafilise „Henry and June“¹. See päevikusisiskanettest ja kirjadest koosnev raamat keskendub kirele ning sellele andumise ilule ja viletsusele, keskes kaks kirjanikku ja üks seltskonnadaam. Ma ei lugenud seda raamatut – see valdas mind. Teadmine sellest, et need kirjad saadeti päriselt, et Nin tööpoolest elas nii, mitte ainult ei kirjutanud, tõstis ka minu kogemuse piinlikust rentslist kõrgemale.

Äkki isiklikkus mind luule juurde tõmbaski? See, et ehkki vorm, kujundid ja isegi lugu võivad olla väljaja mõeldud, kinnituvad need siiski ühe subjektiivse, ebatäiusliku, tundva ja liikuva olendi sisekõne külge, ja et luulet lugedes, uudishimulikku, s.t tähelepanelikku, meelt rakendades, saan ma tunda autoriga ühist üksildust, rõõmu, valu ja naudingut? Ja veel võimendatult?

Tunnen end veidi haavatavana. Joon veel kohvi ja küsin ka teistpidi: kust tekib vajadus privaatsuse järele? Ma ise võiksin istuda tunde ja tunde, kuulates, lugedes ja seedides teiste elude intiimseid, valusaid ja veidraid üksikasju. Hüpoteesse on erinevaid. Klassitundlik lähenemine: ehk on privaatsus normina kesk- ja kõrgklassi privileeg, eraldi tubade ja stabiilse eluolu sünnitit? Või süsteemiteoreetiline lähenemine: äkki ühiskond toimib masinana, mis vajab ventiili, suunab teatava afekti kontsentreeritumalt mingite inimeste kaudu välja, et teised selle võrra kergemalt hingata saaksid? Või on asi kohustuslikes kordustes? Ehk pendeldab ühiskond läbi aja ühest äärmusest teise: vabastavad isikliku töö pursked, irratsionaalsuse võidukäik, mis allutatakse jälle puristlikule distantseeritusele, et see siis näiteks 20 aasta möödudes taas ohata? Viimasena: ehk on asi lihtsalt maitse?

Ja sinna otsa küsin: kas teiste inimeste maailmataju on tööpoolest niivõrd depersonaliseeritud, et professionaalne elu varjutab isikliku elemendi alati ära? Mu aju läheb lühiühendusse, mõeldes elu peale, mis algab ja lõppeb ratsionaalsete kaalutlustega, tundes ja kaos hoolikalt minema pühitud või ära tarastatud. Olles elanud nüüdseks juba üle kümne aasta teadlikult loovat elu, olen leidnud viise, kuidas endale loomulikuna tulevat isiklikkust suurendada ja pisendada, tundeid laiendada ja lahti harutada, isegi kultiveerida ja muundada. Oma tunde uskumine ja järgimine tundub paljudele ebaratsionaalne, kuid mulle näib selle ignoreerimine võlts ja vale. Appi tuleb **Adrienne Rich** ja tema 1975. aasta esse „Women and Honor: Some Notes on Lying“: „Alateadvus tahab tõde, nagu kehaagi. Unenägede keerukus ja viljakus tulenevad alateadvuse võitlusest, et seda tahet täita. Samast võitlusest tuleneb ka poeesia keerukus ja viljakus.“ Nõustun **Richiga**, mistõttu mind, vähemalt praegu, lihtne ja liigselge luule eriti ei huvita.

Mina vajasin hoopis intensiivseid ja paiguti ülimalt isiklikke tekste. Vajasin **Kim Addonizio** empaatilist luuletust „To the Woman Crying Uncontrollably in the Next Stall“ või **Andra Teede** tungivalt igatsevat „Sforzandot“, vajasin **Wintersoni** lüürilist teost „Kehale kirjutatud“ ja **Ocean Vuongi** hüpnootiliselt sisendavat teksti „Someday I'll Love Ocean Vuong“, vajasin **Alliksaart** ja **Ojamaad** ja **Viidingut**. Vajasin monoloogilist **Sarah Kane'i** näidendist „Crave“ (tlk **Marion Undusk**):

...ja osta sulle kingitusi mida sa ei taha ja võtta need jälle ära ja paluda sul minuga abielluda ja sa ütled jälle ei aga jätkata küsimist sest kuigi sa arvad et ma ei mõtle nii mõtlen juba esimesest korrrast peale ja hulkuda linnas kui see on tühi ilma sinuta ja tahta mida sina tahad ja mõelda et ma kaotan enese aga teada et ma olen kaitsnud sinuga ja rääkida sulle endast halvimat ja rääkida sulle endast parimat kuna sa ei vääri vähemat ja vastata su küsimustele kui ma parem seda ei teeks ja rääkida sulle tõtt isegi kui ma tõesti ei taha ja püüda olla aus kuna ma tean sa eelistad seda ja mõelda...

Kuid ilma vormiteadlikkusest on keeruline tunnet, intensiivsust ja autori pilku kohale tuua. Vaatame otsa minu luuletusele „Kõige soojem detsember“: Külm hakkas. Mina lugesin **Audre Lorde'i**, sina **James Baldwin**.
Mina **Doris Lessingut**,
sina **Roberto Bolaño**.
Mina **Adrienne Richi**,
sina **Don DeLillot**.

Luuletuse mina ja sina ei asu ainult eri ridadel, vaid on erineva joondusega. Kirjutades kujutasin vaimusilmas

ette end näpuga kord paremale, kord vasakule osutamata, ja paberile läks see samasuguse klaari, analüütilise liikumisega. Nagu andmed. Ja tee joondusega mängimiseni leidsin samuti mööda isiklikke kanaleid. Seesama **Baldwinit**, **Bolaño** ja **DeLillot** lugev indiviid on samuti luuletaja, kes kasutab tühkuid ja tabulat-siooni, nagu homset päeva ei olekski. Näeme seda näiteks **Elijah Elpenori** luuletuses „Alienation“:

Bodies!
Bodies pressed together by gravity
by need
by ease of knowing boundaries
bodies breeding warmth
sharing breath
partaking in the practice of Fucking

Kirjutasin talle ja küsisin, et a) kas võin teda tsiteerida ja b) kes on tema suurimad mõjutajad, kui asi puudutab vormi, et poeetilisele sugupuule veel üks tase lisada. Ta nimetas kaks autorit: **e.e. cummings** ja **Lawrence Ferlinghetti**. Vaatame otsa **Ferlinghetti** luuletuse „In Golden Gate Park That Day...“ ehk „Golden Gate“ i pargis sel päeval...“ algusele:

In Golden Gate Park that day
a man and his wife were coming along
thru the enormous meadow
which was the meadow of the world

Näeme sarnast mängu, liikumist, lauseosade rõhu lisamist nende ette ruumi loomisega. Rida-realt liigume erinevates aegruumides: esimeses reas surub **Ferlinghetti** meie tallad reaalsusest täpse koha ja aja nimetamisega, siis astume kahe inimese vahelise dünaamikasse, ehkki voolavalt, üldiselt, sissejuhatavalt, kolmandaks leiame end piiritu, kuid neile tuttava aasa keskelt („the“), misjärel hüppame uuesti majesteetlikku, luulelisse universaalsusse.

Kõik mulle olulisimad autorid otsivad oma erakordselt moel vastust vastuolule, mida tajume vabaduse ja pere, ühiskonna, armastatuga seotuse vahel. Alliksaar kirjutab: „Vabadus [...] tähendab teadmist oma peaga, tundmist oma südamega ja astumist oma jalgadel.“ **Baldwin** kirjutab 1968. aasta kõnes, et enne 15-aastasest saamist toimus tema sisemaailmas seisimiline sündmus: ta sai aru, et olemuslikult ei kuulu ta mitte kuskile. Kriitiliselt iseenda ja teiste üle, meie ajaloo ja kogemuste, suhete ja jõujoonte vaatlemine toimub tihti gruppides, kogukondades ja, kui sul on väga vedanud, perekonnas, kuid piisava pühendumisega isiklikke vastuseid otsides, s.t omaenda vabadust artikuleerima õppides leiame me end sageli võrdlemisi üksikust kohast. **Baldwin** ütleb: „Ühtäkki avastad, et teiste silmis liigud sa, suutmata seda liikumist peatada, maailma serva suunas. Kuid otustava tähtsusega on see – ning sellest saame me aru palju, palju hiljem –, et kui sa oled tööpoolest see unistaja, kelleks sind peetakse, kui sa tööpoolest eksid mitte leppides kõige sellega, millega sa ei suuda mingil müstilisel põhjusel leppida, siis tõestust sellele teiste inimeste silmis ei eksisteeriks.“

Mina ei vajanud mitte niivõrd õpetusi üksi toime tulemiseks või kinnitust faktile, et see on meie olemasolu elomentaarne osa, vaid tõestust, et mu omaette olemise vajaduses ei ole midagi ebanormaalselt ega kahjulikku. See tähendas palju tekste, palju teisi autoreid. Ühe neist tooksin välja, kusjuures tegu pole niivõrd eepilist mõõtu meistriteosega, kuivõrd palvega, mida kaasa retsiteerides ma kiht kihi haaval mitmeks oluliseks aastaks hirmust välja koorusin. See oli **Tanya Davise** luuletus „How to Be Alone“, mille **Andrea Dorfman** videoks lavastas. 4 minutit ja 34 sekundit, millele mina olen pühendanud oma korrumtamiskomplisioonidega vast mitu tundi enda ühest lühikesest elust.

Kuid me ei ole üksteisega kokku seotud ainult oma üksilduses, vaid ka rõhumes, mis nagu pilved meie kogemuste kaleidoskoopi varje juurde lisavad. Rõhmine, mida mina kogen, mahub üsna lihtsatesse sõ-

nadesse: naine, vaene, haige... Kuid kasutada võib ka keerulisemaid:

mu eesti on labane kinnisvaraäri-
kes oma vanglatatokat versace liidkondades mässib
klassivend, kes naerab ainult
kõige tugevamate tüüpide naljade üle
nende rusikate jäljed sinised ta seljal

See tekst sündis tegelikult inglise keeles, ja ammu. On huvitav, kui maskuliinne luule-mina kirjeldatav kodumaa neis ridades on; et ma tajusin seda keskkonda jõmmide omavaheliste piiride kehtestamise protsessi tulemina, garaažiridade vahel toimuvate võitluste ka-jana. Tajusin tühimikku viisides, kuidas Eestist räägitakse, eriti välismaale suunatud kõnes. Need Eestid, millest rääkisid turismibrošüürid ja välismaalasi sias tervitavate eestlaste postitused, ei peegeldanud mitte mingil moel minu kogemust seal. Elo Viiding kirjutas luuletuses „Olin sel õhtul üks nagu paljud“ (järjekordne altaritekst):

selles riigis janu maksab ja suured südamlukud mõõnused
marsivad su mõistusesse küsides, kas tahad elada või surres
alistujaks tunnistatud saada

Olles sunnitud dehumaniseerivasse majanduslikku süsteemi, otsime me instinktiivselt väljapääsu janust, valust ja ebamugavusest. Äkki siin tulevadki minu kui autori puhul sisse armastus ja erootika? Kas on võimalik, et tekstid seksist, intiimsusest ja armastusest on reportaažid kohtadest, mida kapitalism ei ole veel

Omaenda vabadust artikuleerima õppides leiame me end sageli võrdlemisi üksikust kohast.

koloniseerinud? Kas on võimalik, et vaadeldes lähedalt kahe inimese vahelist suhet, õpime me midagi olulist selle kohta, mis üldse tehtav on, nii süsteemi sees kui ka pärast selle lagunemist?

...kelle sõrmedelt
küpsisetainast lakun SINU lihtsalt võim-
matult hea musta pipra juus SINA mu peal
penetreerimas SINA kui olen naljane
SINA kui ebalen kui kõrgele sa kõik ker-
gitad jahmatav...

Vast ei üllata kedagi, et **Audre Lorde'i** esse „The Uses of the Erotic“ on olnud selleteemalise kindluse arendamisel võtmetähtsusega. „Naistena olemise hakanud umbusaldama jõudu, mis tõuseb meie sügavaimast ja mit-teratsionaalsest teadmistest. Meid on hoياتanud kogu

Kas on võimalik, et tekstid seksist, intiimsusest ja armastusest on reportaažid kohtadest, mida kapitalism ei ole veel koloniseerinud?

meie elu selle eest meeste maailm, mis väärtustab seda tundesügavust piisavalt, et hoida naisi enda ümber, seda meeste huvides ära kasutada, kuid mis kardab sedasama sügavust liiga palju, et kaaluda selle olemasolu võimalikkust iseenda sees.“ **Lorde** jätkab, kirjeldades, kuidas meid on õpetatud kartma enda sisemist jah-sõna, enda tõeliste soovide kuulamist. Alustasin seda teksti kirjeldusega valust ja viisidest, kuidas kramplik püüd seda vältida tõmbistab meie avatust elule. Tunnen ka praegu teksti lõpetades alateadlikku hirmu valu ees, mida võib kaasa tuua leheveergudele lubatud peegliisse vaatamine, ja veel säärase uudishimuga. Kuid kahjuks või õnneks olen ma praegu ainus kunstnik, kelle hingevoltide vahele mul on nii otsene ligipääs. Naha pealmine kiht koosneb surnud rakkudest ja meele sõnastatud osa tundub mulle samamoodi teatava fossiilina. See tähendab, et tänase päeva mõju jõuab ridadesse alles aasta pärast ja saab sõnastatud isiklikuks teooriaks veelgi hiljem. Nii kinni püütuna ei jää sellel üle midagi muud kui kõduneda, jättes endast maha viljaka tühimiku.

¹ *Trunin, M. 2022. Semantika ja pragmaatika vahel. – Sirt, 25.11.*

Foto: enalogu

Sofja Gorelova on animata-tor, kunstnik ja tulevikus ka animafilmitse režissöör.

Tallinn Music Week

UUE MUUSIKA JA HOMSETE MÕTETE FESTIVAL

10.—14. mai 2023

Uuri lähemalt ja osta pilet: tmw.ee

SISUTURUNDUS

Tule ja koge kevadiselt värskaid teatrielamusi festivalil Tallinn Treff!

Rahvusvaheline visuaalteatrefestival Tallinn Treff, mida korraldab Eesti Noorsooteater, pakub igas vanuses teatrihuvilistele ainulaadset võimalust kogeda eri riikide maailmatasemel visuaalteatrit siinsamas Eestis.

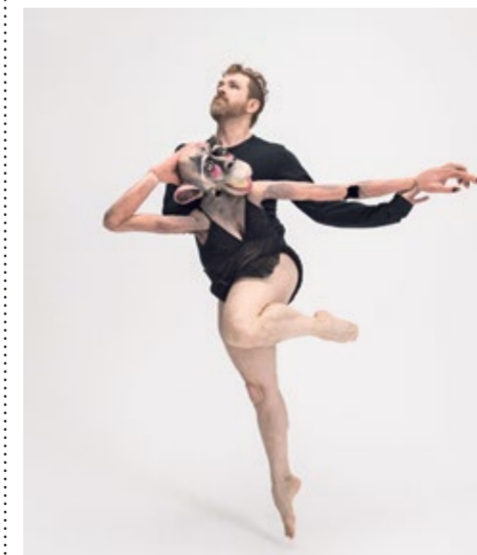
Juba 13. korda toimuv Tallinn Treff toob vaatajani laia haardega ja mitmekülgse programmi. Kavas on 13 lavastust välismaalt (Soomest, Saksamaalt, Itaaliast, Belgiast, Hollandist, Israelist, Suurbritanniast ja Sloveeniast), lisaks mitmed lavastused ja visuaalteatriga seotud aktsioonid Eestist. Hoolikalt koostatud programmist leiab sobivaid elamusi igale vanusegrupile alates väikelastest kuni noore ja täiskasvanud vaatajani.

Festival, millest on kujunenud nüüdisaegse nuku-, objekti-, materjali-, füüsilise ja multimeediateatri kohtumispaik, otsib järjepidevalt inspireerivat dialoogi sisu ja vormi, traditsioonide ja uuenduste vahel.

Festivali juhi **Leino Rei** sõnul on visuaalteater maailmas kiiresti arenev ja kasvav nähtus. „Kui võrdleme keskmist sõnateatrilavastust kahekolmekümne aasta taguse lavastusega, siis näeme, et järjest enam integreeritakse teatriloomingusse erinevaid nukuteatrist tuttavaid visuaalseid teatrilikke. Kui lisame siia veel multimeedia- ja digiteatri võimalused, siis näeme, et ühisosa nii nuku-, sõna-, muusika- kui ka tantsuteatri lavastustes on märgatavalt kasvanud.“ sõnas Rei, kelle sõnul on festivali jaoks oluline tutvustada, avada ja mõtestada oma vaatajale visuaalse keelegraafika kihti kihi haaval.

Tänavuse programmi eredaimate näidetena väärivad väljatoomist kogu maailmas hinnatud lavastaja **Duda Paiva** (Holland) nuku- ja füüsilise teatri lavastus „Bruce Marie“, nuku- ja objektiteatrilavastus „Kajakas“ (lav. **Nataša Belova**, Belgia) ning objektiteatrilavastus „Klaveritükk“ (lav. **Felix M. Ott**, Saksamaa).

Lastele suunatud programmis tasub pöörata eraldi tähelepanu miimi- ja multimeedialavastusele „Elu väikesed imed“ (lav. **Frede Gulbrandsen**, Taani) ja nukuteatri lätete juurde pöörduvale lavastusele „Pinocchio“ (lav. **Matteo Spiazzi**, Sloveenia).

Ülevaht: „Elu väikesed imed“ (Paolo Nani Teater).
Foto: press
All: „Bruce Marie“ (Duda Paiva Company).
Foto: Conni Trommlitz

Visuaalteatrefestival Tallinn Treff

25.–28. mai 2023

Suurem osa festivali lavastustest on sõnata või ingliskeelsed.

Etendused toimuvad Eesti Noorsooteatri ja Tallinna eri paigus.

Piletid saadaval Piletilevis ja Eesti Noorsooteatri kassas.

Lisainfo: eestinoorsooteater.ee/treff

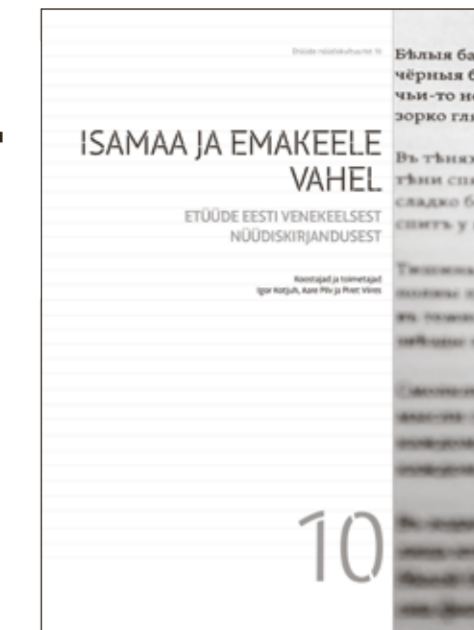
Eesti Noorsooteater
Lai 1 / Nunne 4 - 10133 Tallinn
Info ja piletite tellimine: 6679 555
kassa@noorsooteater.ee

PUUDUV PEATÜKK

Üsna kohustuslik lugemine vähemalt igale kirjandusnimesele, aga kindlasti ka me ühiskonnast mõtlejale.

Luges **Maia Tammjärv** ■ Ma ei mäleta, kas kunagi varem on üldse juhtunud, et mõni artiklikogumik mind öösi üleväl hoiaiks – silm hakkab juba kinni vajuma, aga nii huvitav on, et kuidagi ei raatsi pooleli jätta. Nüüd igatahes juhtus. See pole siinpuhul muidugi ainult hea asi. Tartu Ülikooli eesti kirjanduse magistrina peaks sinne – sisuliselt Eesti venekeelse kirjanduse (nüüdis)ajalugu – olema mulle juba varasemast arvestataval määral tuttav. Igor Kotjuh kirjutab siin ühes artiklis küll nõnda: „2010. aastal jõudis tänapäeva eestivene kirjandus Tartu Ülikooli, 2011. aastal Tallinna Ülikooli: mõlemal juhul valikainena eesti filoloogidele ja kirjandusuuri ajale bakalaureuse- ja magistriastmes.“ (lk 64) Pean aga tunnistama, et ehkki lõpetasin magistrantuuri 2012. aastal, mina sellist ainet ikkagi ei mäleta. Kas polnud huvit? Võib-olla siis tõesti ei olnud...

Igal juhul on artiklite autorid ja eriti koostajad saanud hakkama mitte ainult väga huvitava, vaid ka määratult

„ISAMAA JA EMAKEELE VAHEL. ETÜÜDE EESTI VENEKEELSEST NÜÜDISAJAST“ KOOSTAJAD JA TOIMETAJAD IGOR KOTJUH, AARE PILV JA PIET VIRES, KUJUNDAJA PIIA RUBER NÜÜDISKULTUURI UURIMISE TÖÖRÜHM / TARTU ÜLIKOOLI KIRJASTUS, 2022 / 232 LK

olulise asjaga, muutes minu arvamist mööda eesti kirjanduslugu, s.t lisades sinna sealt kaua puudu olnud peatüki. Kogumik algab 1996. aastal kirjutatud artikliga „Mõtisklusi Eesti vene kultuuri tulevikust“ **Sergei Issakovi**lt, mis hiljem käibesõnaks saanud määratluse „eestiveneelased“ fookusesse tõstab ja lahti räägib. Huvitava (aga kas ka üllataval?) moel ei ole mitmed ar-

tiklis nimetatud integratsiooni puutuvad murekohad tänini mingilegi lahendusele lähedale jõudnud... Sealt edasi analüüsitakse **Jelena Skulskaja** (Ingrid Velbaum-Staub), **Andrei Ivanovi** (Irina Belobrotseva, Eneken Laanes, Daniele Monticelli), **P.I. Filimonovi** (Anti Saar), **Igor Kotjuhi** (Aija Sakova), **Larissa Joonase** (Aare Pilv), **Jaan Kaplinski** (samuti Aare Pilv) jt loomingut – ning möödammines ka isikuid –, aga loomulikult ka laiemaid suundumusi ja tendentse. Üsna kohustuslik lugemine vähemalt igale kirjandusnimesele, aga kindlasti ka me ühiskonnast mõtlejale, sest kitsamalt kirjandusliku kõrval on siin huvipakkuvat materjali me kõigi lähiajaloo, elulugudest, sotsiaalset ja sotsioloogilist lähenemist jne.

Alicexy Talstou „Kui minevik ei saa otsa“, 2016. Foto: Paul Kuimet

NÄITUS „HÜVASTI, IDA! HÜVASTI, NARCISSUS!“ EESTI KAASAEGSE KUNSTI MUUSEUMIS (14. APRILL — 4. JUULI 2023). KURATOR TANEL RANDE. KUNSTNIKUD ALIAXEY TALSTOU, ELO LIIVI, HOLGER LOODUS, KATERYNA LYSOVENKO, KIRILL TULIN, PAULINA PUKYTE, SVITLANA BIEDARIEVA.

täieulatuslik sõda Ukraina vastu, mis on seda vaadet regioonile kõigutanud (ja nagu „Hüvasti, Ida! Hüvasti, Narcissus!“ näitab, nihutanud ka meie endi oma).

Seetõttu ütleb näitus paradoksaalselt viltustele eneseesindustele head aega, samal ajal neist kramplikult kinni hoides. Kristallvaasi, mida kasutatakse selle keske metafoorina ning mis on ka Aliaxey Talstou, Elo Liivi (tema puhul kristallitükidena) ja Paulina Pukyte tööde korduv motiiv, hävitatakse ja tõstetakse pje-destaalile samaaegselt. See tundub aga rituaalstik ja teraapiiline. Nagu surukeha pesemine ja riietamine enne matust.

See paradoks tekitab aga ka limbo, siirde tunde. Kuigi taju selle siirde ülemäärast kestusest võib olla jagatud, viib „Hüvasti, Ida! Hüvasti, Narcissus!“ selle sammu võrra kaugemale. See ei ole passiivne ega neutraalne minevikumõtisklus, kunstnikud ei põgene abstraktsiooni. Nii kurator Tanel Rander kui ka kunstnikud käivad välja väga selge sõnumi: on viimane aeg jätta hüvasti sellega, mida pidasime Ida-Euroopa identiteediks. On aeg hüpata meie endi olemuste määratlemata tühimikesse ja võtta need omaks. „Hüvasti, Ida! Hüvasti, Narcissus!“ kuulutab lootusrikkalt ja isegi mänguliselt, et oleme matuseks valmis.

AITA MEIL MAAILMA VALLUTADA TELLI MÜÜRILEHT VAID 2.20 € EEST KUUS

Vaata lähemalt: tellimine.ee/muurileht

PEOSARI SHELTER NÄITAB NÜÜDISAEGSE KLUBI-MUUSIKA VORMI

Äsja esimest sünnipäeva tähistanud Shelter ehitab silda eri riikide muusikute vahele ning suunab tähelepanu kriisidele ja inimgruppidele, keda me tihti peale märgata ei oska.

Mariliis Mõttus

Plahvatused, klirinat, kuulipildujast välja lendavad metsalised rütmid, moonutatud helid, düstoopilised tujud – need on vaid mõned kihistused, mida hõlmab nüüdisaegse klubimuusika tuleviku vaatav katustermin „post-club“, postmodernistlik vaste *house*'ile ja *techno*'le, millesse on kuhjatud kokku viiteid maailma eri nurkadest ja kõikvõimalikest stiilidest.

Shelter pole ainult pidu peo pärast, vaid heategevuslikul ja eri riikide muusikuid ühendaval eesmärgil loodud ettevõtmine.

Tulevikku vaatav pole mitte ainult see, kuidas kõnealune muusika kõlab, vaid ka piirid, mida see ületab – viimased aastad on olnud just globaalse lõuna tähtsünd ning seni on tutvustatud vaid näiteks Angola, Keenia või Ghana kogukondades kõlanud muusika- ja tantsuvalvulid. Klubimuusika läänelikke standardeid on asunud peasjalikult mudima just Aafrika päritolu stiilid ja artistid, kelle kaudu on ilmunud meie teadvusesse sellised žanrid nagu *gqom*, *amapiano*, *singeli*, *asakaa*, *kuduro*, *shaabii* jne. Näiteks kuulutas Mixmag oma 2010ndatele tagasivaatavas kokkuvõttes, et helid globaalsest lõunast peatasid tantsupõrandate stagneerumise ja ärgitasid need taas elule.¹

GLOBAALNE PIDU
Eelnevale jutule omast *post-club*'i ja dekonstrueeritud klubimuusika liini ajab Eestis äsja esimest sünnipäeva tähistanud peosari ja kollektiiv Shelter, mida veab **Melih Burak Yıldız** koos **Liisa-Christin Salehi** ja **Viktorija Martjanovaga**. Kui Melih vastutab peamiselt ürituste muusikalise poole kokkupanemise eest, siis Salehi ja Martjanova fookuses on kunstiline pool, mis Shelteri puhul samuti olulist rolli mängib.

Shelter on saavutanud juba teatava tuntuse, et sinna minnes saab olla kindel, et maitsega mööda ei panda.

Melih ise on pärit Istanbulist ja töötab varem sealses ülikoolis. Umbes kümme aastat tagasi saabus ta Eestisse doktoritööd kirjutama, kuid sattus samal ajal tegutsema siinses ööelus, mis ülejäänud endasse neelas. Aasta jooksul on käinud Shelteri pidudelt läbi hulgaliselt välismai-

seid artiste, keda võib omas niisil nimetada suurteks nimedeks: eksperimentaalse klubimuusika produtsent **Slikback** Keeniast, avangardrappar **Iceboy Violet** ÜKst, folkloori ja koloniaalajaloo teemasid reivimuusika kaudu käsitlev **Raja Kirik** Indoneesiast ja paljud teised, kelle koduriikideks on teiste hulgas Argentina, Egiptus ja Kuveit.

Kohtun Melihiga aprillis, paar päeva enne Svetas toimuvat suurt sünnipäevapidu, kuhu on esinema saabumas *reggaeton*'i, *noise*'i ja industriaalset muusikat segav **Safety Trance** Venezuelast. Samal päeval ilmub ka Shelteri esimene kogumikalbum pealkirjaga „Feyrüse“, kuhu on panustanud lugudega mitmed kohalikud artistid, näiteks **Nikolajev**, **White Gloss**, **Bible Club** ja **Karl Martian**, ning juba varem Shelteri pidudel esinenud välismaa nimed, nagu **Slikback**, **Comastasis**, **Ytem** jt.

NEILE, KES JÄÄVAD NÄHTAMATUKS

Shelter, nagu viitab nimigi, pole tegelikult ainult pidu peo pärast, vaid heategevuslikul ning eri riikide muusikuid ühendaval ja tutvustaval eesmärgil loodud ettevõtmine. Melih meenutab, et peo idee hakkas idanema ajal, kui Venemaa tungis Ukrainasse ja Eestisse hakkasid saabuma esimesed sõjapõgenikud. Tal oli hea meel näha, kui paljud inimesed on valmis neid aidama, kuid samas hakkas ta mõtlema selle peale, mil määral mõjutab meie käitumist ja heasoovlikkust see, kui lähedal mingi kriis meile on. Ta tõi näiteks selle, milline oli mõned aastad tagasi suhtumine Süüria pagulastesse või kuidas olime valmis vastu võtma neid, kes põgenesid siia Afganistanist. Nii hakkaski lahti rulluma kontseptsioon tutvustada eksperimentaalset klubimuusikat ja teha samal ajal head. See tähendabki, et Shelteri korralduskuludest üle jääv summa annetakse neile inimgruppidele, kes midu nähtamatuks jääksid. Melih selgitab, et enamasti eelistatakse just väiksemaid annetustunde, et saadetud raha ka reaalselt mingit muutust looks. Seni on toetatud Shelteri abiga Ukrainas elavate mustanahaliste evakueerimist sõja eest, Indoneesia pärismaalaste hõime, Pakistanis tegutsevat organisatsiooni, mis tegeleb muu hulgas puuetega inimeste ja vähemuste abistamisega, ning Palestiina võrdõiguslikkusega tegelevat organisatsiooni. Kuna ürituse eesmärk on heategevuslik, on mitmed välisartistid olnud nõus tulema esinema väiksema tasu eest, ning Melih on palunud neil pakkuda

ka koht, kuhu nad raha annetada soovitaksid. „Nad usuvad sellesse projekti,“ ütleb ta.

Tema sõnul suhtleb ta enamikuga Shelterit külastanud artistidest regulaarselt. „Kui nad siia tulevad, pakun neile võimalust kauemaks jääda, et saaksime koos hängida ja ideid vahetada.“ Ta mainib, et hea näide püsivate rahvusvaheliste suhete loomisest on ka äsja ilmunud kogumikalbum. Just Slikback oli üks esimesi, kellele Melih idee välja käis, ning julgelt tulid kaasa teisedki. Lisaks on Melih sõnul tekkinud hea klapp sarnaseid pidusid korraldava Barcelona kollektiiviga Jokkoo Collective, kellega pole kunagi päriselus kohtunud, kuid kellega jagatakse mõtteid ja plaanitakse koos suvel Eestis väikest metsafestivali teha.

NIŠI KOMISTUSKIVID

Kui nüüd täpne olla, pole Shelter tegelikult ainult üks üritus, vaid see jaguneb omakorda kolmeks üksteisest eristuva lähenemisega ettevõtmiseks. Üks neist on põhipidu, kus esineb *live*'iga mõni eksperimentaalse klubimuusika artist, pannakse suurt rõhku kujundusele ja kaasatakse kohalikke kunstnikke. Nii on Shelteril toimunud ka mitmeid *performance*'eid. Sünnipäevapeol saatis Safety Trance'i esinemist näiteks tantsijate **Šten Paluoja**, **Carmen-Anette Miti** ja **Gregor Kulla** metsik tantsurituud ning DJ-pulti kattis kunstnik **Madlen Hirtentreu** loodud „lihalina“. Lisaks anti välja Liisa-Christin Salehi ehtebrändi Gohara ja moekollektiivi sorcerer koostöös valminud Shelteri klubiriiete ja ehete *merch*, millest saadud tulu läheb Iraani naiste vabadusliikumise toetuseks. Shelteri „flyer series“ keskendub rohkem *post-club*'i DJ-settidele ning Noite Kuduro *baile*'le, *kuduro*'le, *gqom*'ile ja teistele, peamiselt Lõuna-Aafrika mõjutustega stiilidele.

Lineup'i kokku pannes toetub Melih peamiselt enda maitsele, kuid küsib alati ka teistelt üritusega seotud inimestelt, kui tuttavad nad artistidega on. Kuigi paljud ei pruugi neid nimesid teada, on Shelter saavutanud juba teatava tuntuse, et sinna minnes saab olla kindel, et maitsega mööda ei panda. Melih sõnul on ta alati nende muusikute suur fänn, keda ta Shelterile kutsub, nii et lõpuks on esireas seista ja nende esinemist näha alati hindamatu kogemus. Muidugi on Eestis ürituste korraldamisega alaliseks komistuskiviiks ka see, et rahvast igale poole ei jagu. Meie väiksus kitsendab Melih sõnul ka kohaliku *lineup*'i kokkupanemist, sest artiste pole just üleliia palju ning kogu aeg ei taha välja käia ühte ja sama nimekirja. Kuigi *post-club*'i populaarsus on tõusuteel, on see endiselt pigem nišiteema, mis näiteks *techno*'ga konkureerida ei jõua. Nendel põhjustel on ka siinsed tasud väiksemad, niisiis on Melihil alati eriti hea meel, kui pakkumised läbi lähevad. Ta mainib, et sõna on Shelteri kohta levima hakanud ka Berliinis ja Lõuna-Aafrikas, niisiis kirjutavad mõned produtsendid talle juba ise.

Praegu on Shelteril soolas aga ühised peoplaanid Helsingis tegutseva QPOC muusikakogukonnaga *post existence*, millega koostöös tuuakse mais Melih ja ta sõprade loodud kväärbaari HUNGR sealse rühmituse Dj. Seniks tutvuge *post-club*'i stiilide sulatuspotiga ja minge tehke ühe Shelteri külastusega head.

¹ Lawson, M. 2019. No more 4x4: How sounds from the Global South stopped club culture stagnating. – *Mixmag*, 02.12.

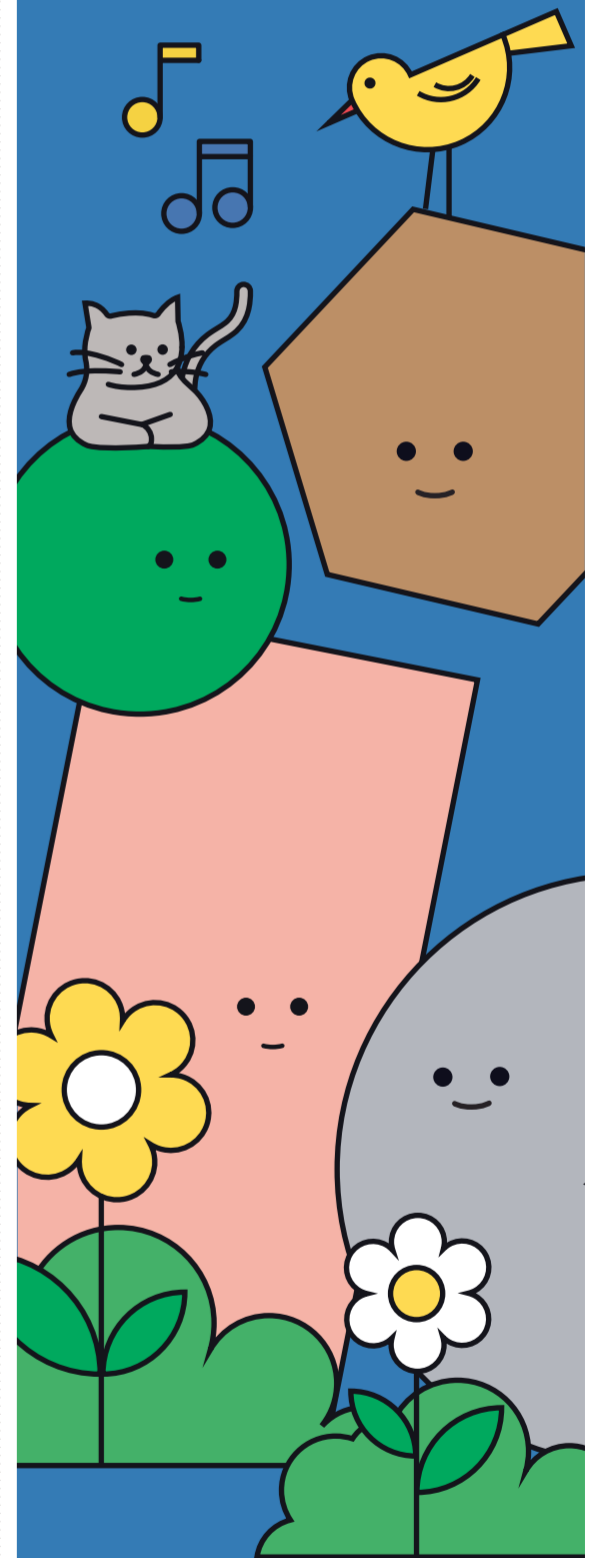
MÜÜRILEHT VÕTAB TÖÖLE

TUTVU KUULUTUSTEGA:
MUURILEHT.EE/TOOPAKKUMISED

Tallinna
linnaruumifestival

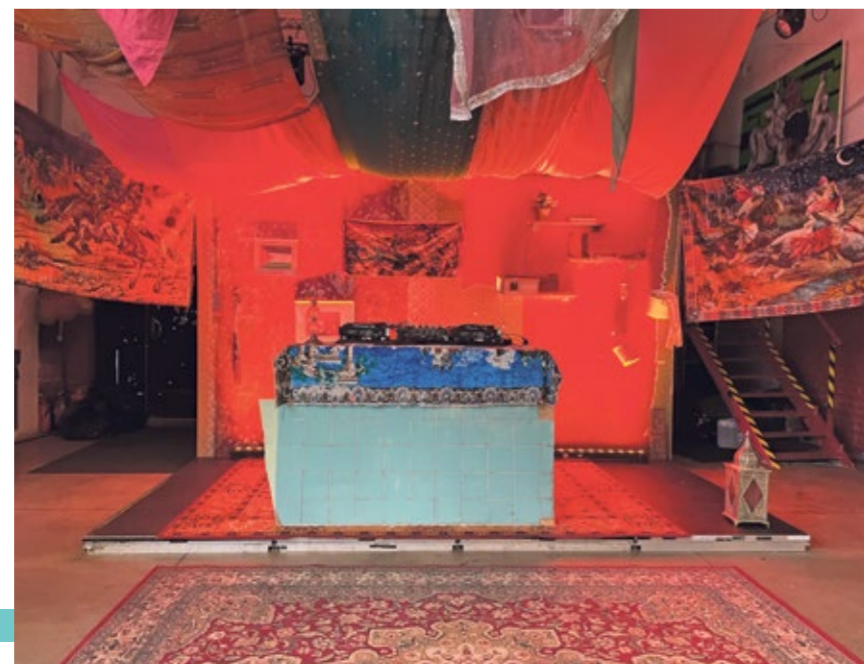
10.–18. juuni 2023
Rävala puiesteel

Tulevik
on täna/v

tutvu programmiga:
www.tallinn.ee/linnaruumifestival

 Tallinn

AEGLASE DISAINI VASTUHAKK

Aeglase mõtteviisi väärtustamine on sündinud taipamisest, et ressursid saavad ükskord otsa ja see on meie kujundada, millal see hetk saabub. Nii peame ka ümber mõtestama harjumuse „kiiresti, kohe ja odavalt“.

Maria Pukk ja Triin Jerlei

Kätriin Reinarti valgusti Soft Spot. Foto: Valdek Laur

„Mul ei ole aega“ – see lause on ühtaegu nii selgitus kui ka vabandus. Kuuldes, et kellelgi pole aega, on edasine pinnimine ja veenmine lõppenud, see nähtamatu ressursid valitseb igapäevaelu üle halastamatult. Aja hegemoniat ei tajuta mitte ainult üksikisiku tasandil, vaid ka laiemates poliitilistes, sotsiaalsetes

AEGLUS DISAINIS JA ELUS

Euroopa linnades hakkasid toimuma muutused, kui keskvaljakutele paigutati mehaanilised kellad. Kõlnis anti aastal 1374 välja määrus, mis kinnitas tööpäeva alguse ja lõpu, senise „naturaalse aja“ võttis üle kella-aeg. Algas aja hegemonia, mis on meile tänapäeval nii rõhuvalt tuttav. Muide, kiirustamise vastu protestiti ka poolteist sajandit tagasi, tööstusrevolutsiooni kõrgajal. Ametiühingud nõudsid rohkem puhkeaja ja loovinimesed väljendasid protestiks aegluse ilu.

Aeglase disaini kui nähtus kasvas välja 1990. aastatel Itaalias levima hakanud „aeglase toidu“ fenomenist, mille eesmärk oli hakata vastu kiirtoidukettide levikule ja muutustele, mida selline toidutarbimisviis tõi üldisesse elustiili.² Saksa sotsioloog Hartmut Rosa näeb aeglustumist kui üht kiirenemise vastu- ja kaastegurit.³ Nüüdisaegset elu iseloomustab pidev kiirenemine, nii rütmi kui ka sisu tasandil. Tehnoloogia võimaldab meil justkui saavutada järjest enam, aga loob samas illusiooni seoses sellega, mida peaksime saavutama. Nii on tänapäeva inimene rahulolematu ja tunneb end eba-piisavana.

Aegluse teema esilekerkimine 21. sajandil on otseselt seotud taipamisega, et ressursid saavad ükskord otsa ja hetk, millal see „ükskord“ saabub, on inimkonna enda teha.⁴ Selleks et katta võimalikult paljude inimeste esemelised vajadused, tuleb disainiprotsess ümber mõtestada. Teha tuleb vähem, paremini ja ringselt, arvestades, et iga lõpp on uus algus, ning unustamata hetkekski ümbritsevat konteksti.

Eestis võib näha aeglase mõtteviisi leviku taga ka disaini kui valdkonna teatavat soovi leida oma koht ja sõlmida rahu minevikuga. Eestis võib näha aeglase mõtteviisi leviku taga ka disaini kui valdkonna teatavat soovi leida oma koht ja sõlmida rahu minevikuga. Vaid ühe inim põlve jooksul on tehtud tarbimiskultuuris mitmeid kannapöördeid. 1990. aastatel Nõukogude okupatsiooni pidevast defitsiidist kauboikapitalismi sisenedes sai „uuest“ ja „kiirest“ omaladne fetiš. Prügikasti lendasid ARS ja Tarbeklaas, et teha ruumi kümnete tuhandete kilomeetrite tagant imporditud masstoodangule. Uus aastatuhat tõi austuse väiketoodangu vastu ning aktiivsemad otsingud vormi, stiili ja kohalike viidete leidmiseks.

Moetööstuses on aeglase disain saamas normiks. Ka tavatarbija oskab pöörata tähelepanu lõigete universaalsusele, materjalide kvaliteedile ja ümbertöö-

tatavusele. Parandatud rõivaste kandmine pole märk vähesest sissetulekust, vaid rohelisest mõtteviisist. Ometi, hoolimata moetööstuse olulisest rollist üldises globaalses tarbimises, ei piisa vaid ühes valdkonnas toimunud muutustest... Jätkusuutlikkust, keskkonnale ja laiemalt homsele mõtlemist tuleb laiendada igapäevaelus distsipliinideüleselt, tassist lennukini.

AEGLASE TOOTED

Aeglase disaini loomisel on oluline mõtestada aeglust nii looja kui ka kasutaja vaatepunktist. Asendamatuks allikateks on sotsiokultuuriline pärand ja kohalikud ressursid, samuti planeeti hoidev maailmavaade. Tootedisaini kontekstis on aeglase disainil sarnased väljakutsed kui rõivatööstusel. Lahendada tuleb keskkonnamojüst tulenevaid probleeme... Samas mak-sab kaalutletum disainilahendus rohkem ja selle valmistamine võtab kauem aega. Olles harjunud saama kõike kiiresti, kohe ja odavalt, võib tarbija eelistada selle tõttu siiski kiiret toodangut. Kuigi oleme muutunud ostuvalikute tegemisel teadlikumaks, läheb äraviskamiskultuuri pidurdumiseks aega.

Aeglase disaini valib lihtsad vormid ja kujundid, propageerib kvaliteetset ja jätkusuutlikku lähenemist ning õiglast kaubandust. Näiteks hispaania päritolu disainer **Tomás Alonso** peab loodavate objektide juures oluliseks järgmisi samme: vähendada maksimaalselt kontuuride keerukust, minimeerida materjalide hulka ning erinevate komponentide arvu, vähendada objekti visuaalset ruumimüra ja sama tulemuse saavutamiseks optimeerida astutavaid samme.

Minevikust õppimine on üks viis aeglase disaini luua. Võimalik on koguda kokku ning taasavastada unustatud väärtusi, teadmisi ja mõtteid, et neid praegustele teadmistele tuginedes taasluua või edasi arendada. 2022. aasta sügisel mõtestati Eesti Kunstiakadeemia tööstusdisaini teise kursuse õppestudios „Aeglus“ Estoplasti tööstuslikku pärandit. Ühest olulisimast Nõukogude Eesti tehasest on jäänud alles vaid mälestus ja tuhanded lambid korterites, suvilates, põõningutel. Tudengite ülesandeks oli otsida ettevõtte ajaloo märksilmi mudeleid ja lähtuda katsetehase mõtteviisist, et töötada välja lahendused, milles oleksid tajutavad kohaliku konteksti alged, vihjelised vormimängud ja ringeed materjalid. Valminud valgustid pidid kandma nii vormi kui ka materjali tasandil aegluse ideed.

Näiteks **Mariann Hendriksoni** Muna sai inspiratsiooni Estoplasti valgusti E-472 vormist. Selles kohtuvad Estoplasti märgiline kerajas kuju ja võimalus valgustit lõputult muuta. Kui E-472 oli efektno ühekaupa, siis Muna on omanikul võimalik piiramatult pikendada, riputada või rõngasse keerata. Modulaarsusel ei ole piire ja valgusti vorm on aegumatu.

Yaki looja **Risto Tepper** otsis sidet Vana Toomase lambiga ja jõudis vaid vihjeliselt sarnase lahenduseni. Kokku saavad Vana Toomase dünaamiliseks muutu-

keskkonda. **Karl Kuk** ja **Erik Heiki Veelmaa** leidsid lahenduse materjalidega eksperimenteerimise teel. Uue valgusti loomisel sai lähtepunktiks Estoplasti kui

katsetehase. Püstitus küsimus: mis on uus keskkonnasõbralik Eesti plast? Vastus tuli loodusest: vetikas. Loodi uus, poolläbipaistev bioplast, mis on valmistatud Saaremaalt, kohalikust loodusest pärit punavetikast.

Kuigi oleme muutunud ostuvalikute tegemisel teadlikumaks, läheb äraviskamiskultuuri pidurdumiseks aega.

Uue valgusti loomisel sai lähtepunktiks Estoplasti kui katsetehase. Püstitus küsimus: mis on uus keskkonnasõbralik Eesti plast? Vastus tuli loodusest: vetikas. Loodi uus, poolläbipaistev bioplast, mis on valmistatud Saaremaalt, kohalikust loodusest pärit punavetikast.

Tulemuseks on ajas muutuv, pooleldi läbikumava tekstuuriga valgusti. Valgusti vetikapõhine materjal reageerib ümbritsevale keskkonnale vormi aeglase muutumisega.

AEGLUS TULEVIKUS

Kas aeglase disain võiks muutuda disainis valdavaks standardiks? Või saab aeglustumine mängida nüüdismaailmas ainult üksiku mässaja rolli, kui elu liigub ainult kiirenemise suunas? **Niels Peter Skou** usub, et

aeglase disain võib pakkuda varjupaika kiiruse eest ja kasutajale kogemusi, mis astuvad tema tavapärasest tempost sammu emale. Aeglase disaini printsiipi on võimalik rakendada ka juba toimivas disainiprotsessis, aeglustades nii elu meie ümber kui ka meie sees. Lõputult kiirustades tormame võidu globaalse läbi-põlemise poole. Aeglase on ilus. Ja paratamatu, kui soovime planeeti Maa ka edasiste põlvetele hoida.

¹ Strauss, C.; Fuad-Luke, A. 2008. *The slow design principles*. – *Proceedings of the Changing the Change*, lk 14.

² Skou, N. P. 2019. *Sign of the Times: Slow Design in the Age of Social Acceleration*. – *Design, History and Time: New Temporalities in a Digital Age* (toim. Hendon, Z.; Massey, A.), lk 143–156. London: Bloomsbury Visual Arts.

³ Hartmut, R. 2014. *Alienation and Acceleration: Towards a Critical Theory of Late-Modern Temporality*. Aarhus: NSU Press.

⁴ Honoré, C. 2009. *Kiirusta aeglaselt. Ehk kuidas üle-maailmne liikumine esitab väljakutse kiirusekultusele*. Tallinn: Pegasus.

Aeglase disaini eesmärk on luua tooteid vastutustundlikult, viisil, mis pakub naudingut nii disainerile, valmistajale kui ka lõppkasutajale.

ja majanduslikes struktuurides. Selle vastandist aeglusest on saanud ühtaegu privileegi sünonüüm ja tei-salt vastuhakk. Aeglase elu. Aeglase elu. Aeglase disain. Aeglus on see, kui on aega mõelda ja süv-neda, tähele panna. Otsustada ja teha, või siis üldse mitte teha.

Eestis võib näha aeglase mõtteviisi leviku taga ka disaini kui valdkonna teatavat soovi leida oma koht ja sõlmida rahu minevikuga.

Aeglase disaini eesmärk on luua tooteid vastutustundlikult, viisil, mis pakub naudingut nii disainerile, valmistajale kui ka lõppkasutajale. Aeglase on disain, millest õhku kvaliteeti, see on valmistatud kohalikest ressurssidest ja sellel on side tegija, kasutaja ja ajalooga. Aeglase disain on ka materjalidega eksperimenteerimine – traditsioonilise materjali kasutamine uues kontekstis või siis täiesti uue materjali kasutamine traditsioonilises kohas. Radikaalseks näiteks on Full Growni toolid (disainerid **Alice** ja **Gavin Munro**), mida kasvatatakse puukoolis. Valmistooded on ühes tükis ilma ühegi kruvi ja naelata ning toodetud jääkideta.

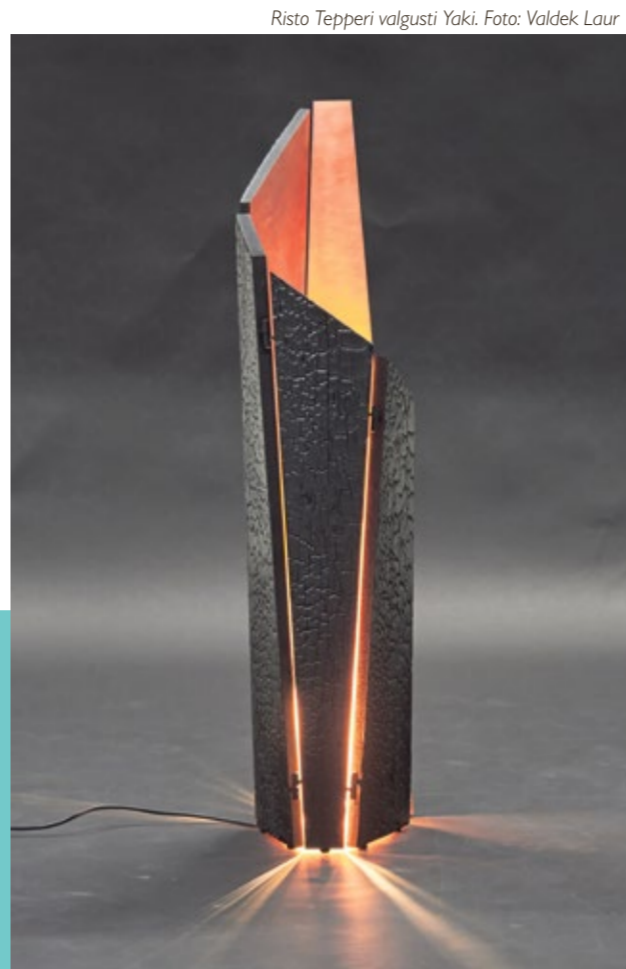
Carolyn Strauss ja **Alastair Fuad-Luke**'i aeglase disaini manifesti kohaselt suudab aeglase disaini liikumine „rahuldada pigem tegelikke vajadusi kui mõõduvaid moekaid või turupõhiseid vajadusi“, arvestades sotsiaalse, kultuurilise ja keskkondliku säästlikkusega.¹

Straussi ja Fuad-Luke'i järgi on aeglase disaini kuus printsiipi järgmised: ava (reveal), laiendada (expand), mõtiskle (reflect), sekku (engage), osale (participate), arene (evolve).

Foto: Mari Mäiste

Maria Pukk on Eesti Kunsti-akadeemia tööstusdisaini dotsent ja eriala juht ning disainer arhitektuurbüroos OoAS Arhitektid.
Triin Jerlei on Eesti Kunsti-akadeemia tööstusdisaini dotsent ja kuraator.

Risto Tepperi valgusti Yaki. Foto: Valdek Laur

Karl Kuk ja Erik Heiki Veelmaa vetikast valgusti KF-4. Foto: Valdek Laur

Tänavakunst Tartus. Foto: Maria Pukk

05.05. –
08.10.2023

KUNST
ANTRO-
POOTSEENI
AŽASTUL

EESTI KUNSTIMUUSEUM
KUMU

Kunstifestival

MAEI SAAARU

Kaks helikunsti näitust
Telliskivi Loomelinnakus TELLISKIVI 60A
10.mai–30.juuli 2023

“Sõna saab heli” 500 ruutmeetrit orgaanilist heliruumi

ROHELISES SAALIS

Raul Keller, Liisa Hirsch,
Taavi Suisalu, Sten Saarits,
Erik Alalooga, Katrin Enni,
Mari-Liis Rebane
Kuraator Aivar Tõnso

“Aja rajad” 60 meetrit düstopilist vihmameetsa

B-HOONE KORIDORIS

Martin Recker
ja Paul Hauptmeier SAKSAMAA

Korraldab:
**TELLISKIVI
LOOMELINNAK**

Toetab:
EESTI KULTUURKAPITAL

maeisaaru.ee

HEL I KUNST

HEL I KUNST

HEL I KUNST

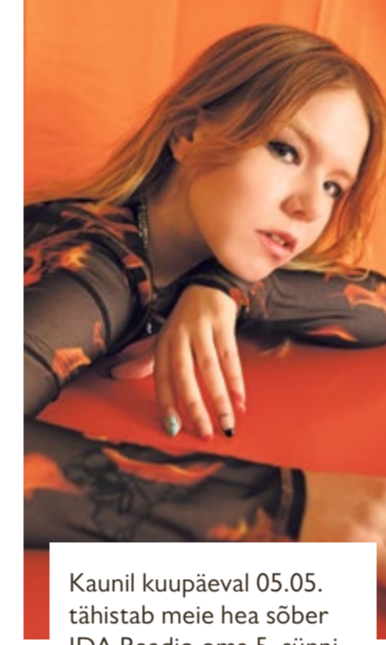
KULTUURIKALENDER

Emkay, New York. Foto: Press

06.05. KIRJANDUSPIDU PAIDES

Mai on meil Maarjamaal üleüldsegi kirjanduse kuuks kujunenud, sedakorda jätkub kultuuri aga ka pealinast ja Emajõe Ateenast väljapoole, nimelt Eestimaa südamesse Paidesse, kus 6. mail – ehk veel enne festivali ennast – Prima Vista Paide päev kanda kinnitab. Menüüs mh raamatulaat, retk „Ajalooline Paide”, luuleprömm, kohtumine Mehis Heinsaarega (külalisteks veel Lauri Sommer ja Kristel Mägedi). Esineb muusikaline duo Cloud Circuit (CA), päeva lõpetab Dr Ormussoni (Igor Kotjuh) disko. Uuri: kirjandusfestival.tartu.ee/program/eelsundmus-prima-vista-paides

Kaunil kuupäeval 05.05. tähistab meie hea sõber IDA Radio oma 5. sünnipäeva! Suurejooneline pidu ja pillerkaar stardib Paavi Kultuurivabrikus kell 21, helidega kostitavad New York (UK), Emkay (FIN), Borm Bubu, Rii ning Ats & Nikolajev. Täpsemat teavet leiab Facebooki sündmusest „IDA 5. sünnipäev & pidu!”.

08.05.–13.05. SOOVIDA VÕIMATUT

Paides saabki aga kas või otse suuna Tartu poole võtta, kus stardib 8. mail nädal aega vältav Prima Vista kirjandusfestival, tänavu alapealkirjaga „Soovida võimatut”, patrooniks ei keegi muu kui Mehis Heinsaar. Väliskülalisi leiab kavast ohtrasti, kui nimetada vaid paar, siis Jenny Erpenbeck (DE), Hanne Ørstavik (NO), Lina Nordquist (SWE), Penny Boxall (UK). Nädalaks ajaks avaneb Raekoja platsil Utopia Saatkont. Aga ikka toimuvad ka raamatulaat, vestlusringid, jalutuskäigud, esitlused ja kõik muu. Infot: kirjandusfestival.tartu.ee

09.05. FOOKUSES MEHISTUMINE

9. mail esietendub Põhjala tehases Viljandi kultuuriakadeemia lavastajatudengi Sebastian Talmari koostöös palaganibluusibändiga Kaisa Ling Thing loodud diplomitöö „Mehistumise viisid”. Meeste rollidest, muudest, painetest ja rõõmudest 21. sajandil räägivad laval Elna Reinold, Karl Edgar Tammi, Mihkel Kuusk, Kaisa Ling, Jürgen Gansen. Etendused Tallinnas, Tartus ja Viljandis. Infot: facebook.com/kaisalingthing

Foto: Rene Jakobson

11.–13.05. VARIVÕRGUSTIKUD BIOTOOPIAL

11.–13. mail Tallinna Botaanikaaias toimuva kunsti, teadust ja keskkonda ühendava Biotoopia hübriidkonverentsi ja kunstiprogrammi fookuses on sedakorda varivõrgustikud. Tihti märkamatuks jääva maa-aluse ökosüsteemi hoidmise ja väärtustamise üle arutlevad kolmepäevasel üritusel rahvusvahelised ja kodumaised tunnustatud teadlased ja kunstnikud. Biotoopia peasi-nejana on Cambridge'i ülikooli doktor Merlin Sheldrake. Kogu kava: biotoopia.ee

17.05. SCREAM BOX

Liisa Saaremäeli värskel „SCREAM BOX” esietendub Kanuti Gildi SAALis 17. mail. Tegemist on kontsert-lavastusega, mis keskendub tillukesele kõrile, kust tuleb hiiglaslik hääl. Fännitüdrukuid huilgamine? Sünni- või surmakarje? Suu on küll pärani, kuid niisked häälekurrud teevad töö ära. Nende limane tants on väike ja korduv – koos, lahus, koos, lahus. Nagu lastemängud või vägi-valdsed katsetused väsimatute armastajate vahel. Laval Florian Wahl ja Liisa Saaremäel. Uuri: saal.ee

Foto: press

20.05. TURVALINE ÖÖELU KÕIGILE!

Ole sa DJ, klubitöötaja, ööelu veteran või niisama hiviiline, Tervise Arengu Instituut ja Feministeerium kutuvad 20. mail algusega kell 13 Botikusse (Marati 5a, Tallinn) kaasa mõtlema turvalise ööelu konverentsil. Ettekannete ja vestlusringi teemad heidavad pilgu ööelule kui nähtusele, mis tekitab inimestes vastuolulisi seoseid, pakkudes ühelt poolt naudinguid – muusika, tants, argimurede minetamine jne –, teisalt aga seostudes ju ka uimastite, öiste väljakutsete, kakluste ja (seksuaal)vägivallaga. Infot: tai.ee, feministeerium.ee

20.05. (MUUSEUMI)ÖÖS ON LIIKUMIST

20. mail avavad taas oma ukse enam kui 150 muuseumi ja mäluasutust üle terve Eesti, et tähistada rahvusvahelist Muuseumiööd! Muuseumiöö kannab seekord pealkirja „Öös on liikumist” ning on mõistagi seotud 2023. aasta riikliku liikumise teema-aastaga. Pole vahet, kas elad või asud parajasti Hiiumaal, Ida-Virumaal, Pärnus või ükskõik kus mujal, ümberkaudu leiad arvu-kalt muuseume, mis erandkorras kuni kell 23 külalisi ootavad. Programm jm info: muuseumioo.ee

24.–28.05. HEADREAD TALLINNAS

Tallinna kirjandusfestival HeadRead kutsub kirjarahvast üheskoos rõõmustama ja kaasa mõtlema 24.–28. maini. Väliskülaliste nimekiri on pikk (pea 40 nime) ja enam kui soliidne, kui nimetada siin mõned üksikud, siis kohal on Tadhg Mac Dhonnagáin (IE), Kristina Sabaliauskaitė (LT), Mihhail Šiškin (CH/RU), Janne Teller (DK) ning kõigile Müürilehe sõpradele juba tuttav Andri Snær Magnason (IS). Lisaks traditsioonilistele kohtumistele autoritega toimub aga ka palju muud. Kogu kava: headread.ee

FOTO SUPERMARKETID JA POPKORN

Fotograafikas on avatud briti kunstniku ja fotograafi Miles Aldridge'i näitus „Neitsi Maarja. Supermarketid. Popkorn. Fotod aastatest 1999–2020”. Mahuka retrospektiivi autor on tuntud oma pilkupüüdvate stiliseeritud fotode poolest, keskendudes tihti tarbimiskultuuril põhineva maailma petlikele ootustele ja lubadustele. Väljapanek hõlmab rohkem kui 50 analoogfilmile pildistatud tööd ja portreeterib kuulsusi, nagu Sophie Turner, Viola Davis, Michael Fassbender ja Donatella Versace. Vt: fotografiska.com/tallinn

FOTO LOODUS VÕTAB ÜLE

Fotomuuseumi (Raekoja 4/6, Tallinn) ajaloolises sisehoovis on avatud Dan Mikkini fotonäitus „Loodus võtab üle”, mis on mõtteliseks jätkuks Mikkini 2019. aastal eksponeeritud seeriale „Hüljatud”. Selles olid püüdnud fotodele hooned pärast seda, kui viimane oli kustutanud tule. Fotomuuseumi sisehoov on siinpuhul kongeniaalne keskkond, kus keskaegne arhitektuur ja roheline sümbioos samuti omavahel rammu katsu- vad. Uuri asja: linnamuuseum.ee/fotomuuseum

Dan Mikkin „Ulvi, Lääne-Virumaa”, 2021

TEATER RAKVERE KAFKA TUURIL

Rakvere teatris aprillis esietendunud Taavi Tõnissoni lavastus „Metamorfoos” (autor Franz Kafka) on juba tuuril, esmalt 8. mail Vanemuise väikeses majas, 15. mail aga juba Tallinnas Vabal Laval. Müügimees Gregor Samsa prussakaks muutumise lugu on metamorfoos, mis tegelikult toimub kõige ja kõigiga. Edule orienteeritud ühiskonnas, kus tähtis on jõuda kiiremini, kõrgemale ja kaugemale, võib lõhe enda unistuste ja teiste ootuste vahel paisuda konfliktiks, mille tagajärjeks võib pahatühti olla läbipõlemine. Nõuta teavet: rakvereteater.ee

KUNST KUNST KOHTUB ANTROPOTSEENIGA

Kumu näitus „Kunst antropotseeni ajastul” uurib kunsti võimalusi keskkonnakriisi ajajärgul. Seni suurim kunsti ja keskkonna suhteid vaatlev näitus Eestis koondub kolme telje ümber: eesti kunstiajaloo ümbermõestamine ökokriitilisest vaatenurgast, nüüdiskunsti võimalused keskkonnakriisi tegelemiseks ja muuseumi rohepöörde. Kuraatori: Linda Kaljundi, Eha Komissarov, Ulrike Plath, Bart Pushaw, Tiiu Saadoja. Pilk peale: kumu.ekm.ee

avamine
juunis
2023

kultuurivabrik.ee

PAAVLI
KULTUURI
VABRIK

